

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 29, ст.399)

*{Вводиться в дію Постановою ВР
№ 2263-ХІІ від 09.04.92, ВВР, 1992, № 29, ст.400}*

*{Із змінами, внесеними згідно з Декретом
№ 7-92 від 09.12.92, ВВР, 1993, № 5, ст. 34*

Законами

*№ 3946-ХІІ від 04.02.94, ВВР, 1994, № 24, ст.178
№ 126/95-ВР від 06.04.95, ВВР, 1995, № 16, ст.111
№ 358/95-ВР від 05.10.95, ВВР, 1995, № 34, ст.268
№ 456/95-ВР від 23.11.95, ВВР, 1995, № 44, ст.327
№ 103/96-ВР від 25.03.96, ВВР, 1996, № 17, ст. 73
№ 534/96-ВР від 21.11.96, ВВР, 1997, № 4, ст. 23
№ 85/98-ВР від 05.02.98, ВВР, 1998, № 26, ст.149
№ 312-ХІV від 11.12.98, ВВР, 1999, № 4, ст.35
№ 1081-ХІV від 21.09.99, ВВР, 1999, № 48, ст.409
№ 2171-ІІІ від 21.12.2000, ВВР, 2001, № 9, ст.38
№ 2981-ІІІ від 17.01.2002, ВВР, 2002, № 17, ст.125
№ 3111-ІІІ від 07.03.2002, ВВР, 2002, № 33, ст.236
№ 51-ІV від 04.07.2002, ВВР, 2002, № 35, ст.262
№ 662-ІV від 03.04.2003, ВВР, 2003, № 27, ст.209 - набуває чинності 01.08.2003 року
№ 1519-ІV від 19.02.2004, ВВР, 2004, № 23, ст.320
№ 1769-ІV від 15.06.2004, ВВР, 2004, № 36, ст.447
№ 1889-ІV від 24.06.2004, ВВР, 2004, № 50, ст.536
№ 2255-ІV від 16.12.2004, ВВР, 2005, № 4, ст.107
№ 2505-ІV від 25.03.2005, ВВР, 2005, № 17, № 18-19, ст.267}*

*{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення
Конституційного Суду
№ 8-рп/2005 від 11.10.2005}*

*{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 3235-ІV від 20.12.2005, ВВР, 2006, № 9, № 10-11, ст.96
№ 3200-ІV від 15.12.2005, ВВР, 2006, № 14, ст.116*

№ 3475-IV від 23.02.2006, ВВР, 2006, № 30, ст.258
№ 3591-IV від 04.04.2006, ВВР, 2006, № 37, ст.318
№ 489-V від 19.12.2006, ВВР, 2007, № 7-8, ст.66
№ 857-V від 03.04.2007, ВВР, 2007, № 27, ст.361
№ 1014-V від 11.05.2007, ВВР, 2007, № 33, ст.442
№ 107-VI від 28.12.2007, ВВР, 2008, № 5-6, № 7-8, ст.78 - зміни діють по 31 грудня 2008 року}

{Додатково див. Рішення Конституційного Суду
№ 10-рп/2008 від 22.05.2008}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 879-VI від 15.01.2009, ВВР, 2009, № 24, ст.296
№ 1254-VI від 14.04.2009, ВВР, 2009, № 36-37, ст.511
№ 1567-VI від 25.06.2009, ВВР, 2010, № 1, ст.4
№ 2856-VI від 23.12.2010, ВВР, 2011, № 29, ст.272}

{Установити, що у 2011 році норми і положення статей 14, 22, 37 та частини третьої статті 43 цього Закону застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України виходячи з наявного фінансового ресурсу бюджету Пенсійного фонду України на 2011 рік згідно із Законом № 2857-VI від 23.12.2010}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 3668-VI від 08.07.2011, ВВР, 2012, № 12-13, ст.82
№ 3917-VI від 18.10.2011, ВВР, 2012, № 22, ст.216
№ 4652-VI від 13.04.2012, ВВР, 2013, № 21, ст.208
№ 4711-VI від 17.05.2012, ВВР, 2013, № 14, ст.89
№ 5286-VI від 18.09.2012, ВВР, 2013, № 38, ст.499
№ 5462-VI від 16.10.2012, ВВР, 2014, № 6-7, ст.80
№ 224-VII від 14.05.2013, ВВР, 2014, № 11, ст.132
№ 231-VII від 14.05.2013, ВВР, 2014, № 11, ст.135
№ 1166-VII від 27.03.2014, ВВР, 2014, № 20-21, ст.745
№ 1169-VII від 27.03.2014, ВВР, 2014, № 20-21, ст.746
№ 1194-VII від 09.04.2014, ВВР, 2014, № 25, ст.890
№ 1241-VII від 06.05.2014, ВВР, 2014, № 27, ст.907
№ 1243-VII від 06.05.2014, ВВР, 2014, № 27, ст.909
№ 1274-VII від 20.05.2014, ВВР, 2014, № 27, ст.922
№ 1275-VII від 20.05.2014, ВВР, 2014, № 29, ст.942
№ 1542-VII від 20.06.2014, ВВР, 2014, № 34, ст.1169
№ 76-VIII від 28.12.2014 - щодо набрання чинності норм зазначеного Закону див. "Прикінцеві положення"
№ 116-VIII від 15.01.2015, ВВР, 2015, № 13, ст.85
№ 213-VIII від 02.03.2015, ВВР, 2015, № 22, ст.145}

{Офіційне тлумачення до Закону див. в Рішенні Конституційного Суду № 4-рп/2015 від 13.05.2015}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 580-VIII від 02.07.2015, ВВР, 2015, № 40-41, ст.379

№ 614-VIII від 15.07.2015, *BBP*, 2015, № 36, *ст.361*
№ 900-VIII від 23.12.2015, *BBP*, 2016, № 3, *ст.31*
№ 901-VIII від 23.12.2015, *BBP*, 2016, № 4, *ст.44*
№ 911-VIII від 24.12.2015, *BBP*, 2016, № 5, *ст.50*
№ 1080-VIII від 12.04.2016, *BBP*, 2016, № 21, *ст.409*
№ 1673-VIII від 18.10.2016, *BBP*, 2016, № 48, *ст.809*
№ 1678-VIII від 18.10.2016, *BBP*, 2016, № 48, *ст.810*
№ 1683-VIII від 18.10.2016, *BBP*, 2017, № 4, *ст.35*
№ 1769-VIII від 06.12.2016, *BBP*, 2017, № 4, *ст.39*
№ 1774-VIII від 06.12.2016, *BBP*, 2017, № 2, *ст.25*
№ 1791-VIII від 20.12.2016, *BBP*, 2017, № 4, *ст.42*}

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду № 7-рп/2016 від 20.12.2016}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2148-VIII від 03.10.2017, *BBP*, 2017, № 40-41, *ст.383*
№ 2249-VIII від 19.12.2017, *BBP*, 2018, № 6-7, *ст.43*
№ 2325-VIII від 13.03.2018, *BBP*, 2018, № 20, *ст.189*
№ 2377-VIII від 03.04.2018, *BBP*, 2018, № 27, *ст.220*
№ 2443-VIII від 22.05.2018, *BBP*, 2018, № 33, *ст.250*
№ 2509-VIII від 12.07.2018, *BBP*, 2018, № 35, *ст.267*
№ 2462-VIII від 19.06.2018, *BBP*, 2018, № 39, *ст.285*
№ 524-IX від 04.03.2020, *BBP*, 2020, № 38, *ст.279*
№ 540-IX від 30.03.2020, *BBP*, 2020, № 18, *ст.123*
№ 720-IX від 17.06.2020, *BBP*, 2020, № 47, *ст.408*
№ 912-IX від 17.09.2020
№ 1150-IX від 28.01.2021, *BBP*, 2021, № 23, *ст.197*
№ 1357-IX від 30.03.2021, *BBP*, 2021, № 29, *ст.234*
№ 1810-IX від 19.10.2021, *BBP*, 2021, № 52, *ст.428*
№ 2040-IX від 15.02.2022
№ 2121-IX від 15.03.2022
№ 2146-IX від 24.03.2022
№ 2153-IX від 24.03.2022
№ 2314-IX від 19.06.2022
№ 2379-IX від 08.07.2022
№ 2653-IX від 06.10.2022}

{Установити, що у 2016 році норми і положення частин першої та другої статті 9, статей 14, 22, 36, 37 та 43 цього Закону застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів та бюджету Фонду соціального страхування України, згідно із Законом № 928-VIII від 25.12.2015}

{Статтю 39 Закону № 2285-IV від 23.12.2004 виключено на підставі Закону № 2392-IV від 01.02.2005.

Статтею 39 Закону № 2285-IV від 23.12.2004 встановлено, що особи, яким раніше призначено пенсії відповідно до цього Закону, мають право на перерахунок пенсій з урахуванням положень Закону № 1769-IV від 15.06.2004 та виплату 50 відсотків перерахованої пенсії з 1 січня 2005 року, а з 1 січня 2006 року - 100 відсотків перерахованої пенсії. У разі якщо внаслідок перерахунку за нормами цього Закону розмір пенсії або виплачуваної в період з 1 січня 2005 року до 1 січня 2006 року її частини зменшується, пенсія виплачується в раніше встановленому розмірі.}

{Установити, що пенсії за вислугу років та пенсії в разі втрати годувальника, які призначаються військовослужбовцям, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяким іншим особам, а також членам їх сімей відповідно до цього Закону, не можуть бути нижче 100 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, згідно із Законом № 3235-IV від 20.12.2005}

{Установити, що розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених у 2006 році відповідно до цього Закону, не може перевищувати 12 мінімальних пенсій за віком, встановленої абзацом першим частини першої статті 28 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", згідно із Законом № 3235-IV від 20.12.2005}

{Установити, що з 1 січня 2007 року максимальний розмір пенсії або щомісячного довічного грошового утримання (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених (перерахованих) у 2006-2007 роках відповідно до цього Закону не може перевищувати 12 мінімальних розмірів пенсії за віком, встановленої абзацом першим частини першої статті 28 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", а по інших категоріях пенсіонерів розмір пенсії або щомісячного довічного грошового утримання (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених (перерахованих) у 2007 році, не може перевищувати 10 тисяч гривень на місяць згідно із Законом № 489-V від 19.12.2006}

{Установити, що звільненим у 2006-2007 роках особам офіцерського складу, прапорщикам і мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам, які мають право на пенсію відповідно до цього Закону, та членам їх сімей до грошового забезпечення для обчислення пенсій враховуються відповідні оклади за посадою, військовим (спеціальним) званням, процентна надбавка за вислугу років у розмірах, встановлених за останньою штатною посадою перед звільненням, а також щомісячні додаткові види грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення) та премії в розмірі, що визначаються за 24 останні календарні місяці служби підряд перед звільненням у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, згідно із Законом № 489-V від 19.12.2006}

{У тексті Закону слова "особи начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ" у всіх відмінках замінено словами "особи, які мають право на пенсію за цим Законом" у відповідних відмінках згідно із Законом № 51-IV від 04.07.2002}

{У тексті Закону слова "кримінально-виконавча система України" у всіх відмінках замінено словами "Державна кримінально-виконавча служба України" у відповідних відмінках згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006}

{У тексті Закону слова "інвалід", "інвалід з дитинства", "дитина-інвалід" та "інвалід війни" в усіх відмінках і числах замінено відповідно словами "особа з інвалідністю", "особа з інвалідністю з дитинства", "дитина з інвалідністю" та "особа з інвалідністю внаслідок війни" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2148-VIII від 03.10.2017}

{У тексті Закону слова "Великої Вітчизняної" замінено словами "Другої світової" згідно із Законом № 2443-VIII від 22.05.2018}

{У тексті Закону слова "особа офіцерського складу, прапориць і мічман, військовослужбовець надстрокової служби та військової служби за контрактом" і "особа офіцерського складу, прапориць і мічман, військовослужбовець надстрокової служби і військової служби за контрактом" у всіх відмінках і числах замінено словами "особа з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2040-IX від 15.02.2022}

Цей Закон визначає умови, норми і порядок пенсійного забезпечення громадян України із числа осіб, які перебували на військовій службі, службі в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони, державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державній кримінально-виконавчій службі України, та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом.

{Абзац перший преамбули із змінами, внесеними згідно із Законами № 879-VI від 15.01.2009, № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1150-IX від 28.01.2021, № 1810-IX від 19.10.2021}

Закон має на меті реалізацію особами, які мають право на пенсію за цим Законом, свого конституційного права на державне пенсійне забезпечення у випадках, передбачених Конституцією України та цим Законом, і спрямований на встановлення єдності умов та норм пенсійного забезпечення зазначеної категорії громадян України.

Держава гарантує гідне пенсійне забезпечення осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, шляхом встановлення їм пенсій не нижче прожиткового мінімуму, визначеного законом, перерахунок призначених пенсій у зв'язку із збільшенням рівня грошового забезпечення, надання передбачених законодавством державних соціальних гарантій, вжиття на державному рівні заходів, спрямованих на їх соціальний захист.

{Преамбула із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, № 103/96-ВР від 25.03.96, № 85/98-ВР від 05.02.98, № 312-XIV від 11.12.98, № 2171-III від 21.12.2000; в редакції Закону № 51-IV від 04.07.2002; із змінами, внесеними згідно із Законами № 662-IV від 03.04.2003, № 1889-IV від 24.06.2004; в редакції Закону № 2505-IV від 25.03.2005; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3200-IV від 15.12.2005; в редакції Закону № 3591-IV від 04.04.2006}

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Види пенсійного забезпечення

Особи з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, особи, які мають право на пенсію за цим Законом при наявності встановленої цим Законом вислуги на військовій службі, службі в органах внутрішніх справ, Національній поліції та на службі на посадах начальницького складу в Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони і в державній пожежній охороні, службі в Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, в органах і підрозділах цивільного захисту, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, Державної кримінально-виконавчої служби України мають право на довічну пенсію за вислугу років.

{Частина перша статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1889-IV від 24.06.2004, № 2505-IV від 25.03.2005, № 3475-IV від 23.02.2006, № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1150-IX від 28.01.2021, № 1810-IX від 19.10.2021}

Військовослужбовці, особи, які мають право на пенсію за цим Законом, які стали особами з інвалідністю за умов, передбачених цим Законом, набувають право на пенсію по інвалідності.

Члени сімей військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, які загинули чи померли або пропали безвісти, мають право на пенсію в разі втрати годувальника.

{Стаття 1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, № 103/96-ВР від 25.03.96}

Стаття 1¹. Законодавство про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом

Законодавство про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, базується на [Конституції України](#) і складається з цього Закону, [Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"](#) та інших нормативно-правових актів України, прийнятих відповідно до цих законів.

Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми щодо пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, то застосовуються норми міжнародного договору.

Зміна умов і норм пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, здійснюється виключно шляхом внесення змін до цього Закону та [Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"](#).

{Закон доповнено статтею 1¹ згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 1². Особи, які мають право на пенсійне забезпечення на умовах цього Закону

Право на пенсійне забезпечення на умовах цього Закону мають звільнені зі служби (крім випадків призначення пенсії в разі втрати годувальника дружині (чоловіку) з урахуванням вимог частини п'ятої статті 30 цього Закону, яка призначається незалежно від звільнення зі служби):

{Абзац перший статті 1² із змінами, внесеними згідно із Законом № 1678-VIII від 18.10.2016}

а) особи з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу;

б) особи начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ України, поліцейські, співробітники Служби судової охорони, особи начальницького складу податкової міліції, особи, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, особи начальницького і рядового складу Державної кримінально-виконавчої служби України, особи начальницького і рядового складу органів і підрозділів цивільного захисту;

{Пункт "б" статті 1² із змінами, внесеними згідно із Законами № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1150-IX від 28.01.2021}

в) особи із числа військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань, органів державної безпеки і внутрішніх справ колишнього Союзу РСР, Національної гвардії України, Прикордонних військ України, військ цивільної оборони України;

г) особи начальницького і рядового складу державної пожежної охорони, особи начальницького і рядового складу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України;

{Пункт "г" статті 1² із змінами, внесеними згідно із Законом № 879-VI від 15.01.2009}

д) громадяни інших держав із числа військовослужбовців збройних сил та інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства цих держав, які постійно проживають в Україні, і відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, їх пенсійне забезпечення здійснюється згідно із законодавством держави, на території якої вони проживають;

е) особи, зазначені у статтях 3 і 4 цього Закону;

є) особи із числа військовослужбовців строкової служби та члени сімей осіб з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, у передбачених цим Законом випадках;

ж) державні службовці та працівники навчальних, медичних закладів та науково-дослідних установ Міністерства внутрішніх справ України або поліції з числа колишніх працівників міліції, які станом на день опублікування Закону України "Про Національну поліцію" проходили службу в органах внутрішніх справ та мали календарну вислугу не менше п'яти років і продовжили роботу в Міністерстві внутрішніх справ України або поліції (їх територіальних органах, закладах та установах) на посадах, що заміщуються державними службовцями відповідно до Закону України "Про державну службу", а в навчальних, медичних закладах та науково-дослідних установах - на будь-яких посадах;

{Статтю 1² доповнено пунктом "ж" згідно із Законом № 580-VIII від 02.07.2015}

з) особи начальницького складу Національного антикорупційного бюро України.

{Статтю 1² доповнено пунктом "з" згідно із Законом № 1810-IX від 19.10.2021}

{Закон доповнено статтею 1² згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 2. Умови пенсійного забезпечення

Військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, які мають право на пенсійне забезпечення, пенсії відповідно до цього Закону призначаються і виплачуються після звільнення їх зі служби.

Пенсіонерам з числа військовослужбовців та осіб, які отримують пенсію за цим Законом, у разі повторного прийняття їх на військову службу до Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та Державної спеціальної служби транспорту, службу до Національної поліції, Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України, Служби судової охорони, органів та підрозділів цивільного захисту та Державної кримінально-виконавчої служби України виплата пенсій на час їх служби припиняється. При наступному звільненні із служби цих осіб виплата їм пенсій здійснюється з урахуванням загальної вислуги років на день останнього звільнення.

{Статтю 2 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2505-IV від 25.03.2005; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3475-IV від 23.02.2006, № 1194-VII від 09.04.2014, № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1150-IX від 28.01.2021, № 1810-IX від 19.10.2021}

Пенсіонерам із числа військовослужбовців та осіб, які отримують пенсію за цим Законом, у разі призову їх на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період або прийняття за контрактом на військову службу чи службу цивільного захисту, в тому числі шляхом укладення нового контракту на проходження військової служби, служби цивільного захисту, до Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, органів та підрозділів цивільного захисту під час дії особливого періоду на строк до його закінчення або до дня фактичного звільнення виплата пенсій не припиняється. Після звільнення із служби таких осіб виплата їм пенсій здійснюється з урахуванням додаткової вислуги років від часу призову їх на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період або повторного прийняття їх на службу за контрактом, у тому числі шляхом укладення нового контракту на проходження військової служби, служби цивільного захисту до дня фактичного звільнення. Якщо новий розмір пенсії цих осіб буде меншим за розмір, який вони отримували до призову або повторного прийняття їх на службу, виплата їм пенсій здійснюється у розмірі, який вони отримували до призову або прийняття на службу в особливий період.

{Статтю 2 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1169-VII від 27.03.2014; в редакції Закону № 1243-VII від 06.05.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 116-VIII від 15.01.2015; в редакції Законів № 1769-VIII від 06.12.2016, № 1357-IX від 30.03.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

Зазначений у частині третій цієї статті порядок збереження, нарахування та виплати пенсій поширюється на пенсіонерів з числа військовослужбовців та осіб, які отримують пенсію за цим Законом, прийнятих на службу на посади поліцейських до підрозділів поліції особливого призначення.

{Статтю 2 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1243-VII від 06.05.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

Військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію за цим Законом пенсії по інвалідності, а членам їх сімей пенсії в разі втрати годувальника призначаються незалежно від тривалості служби.

Стаття 3. Особи, які мають право на пенсії нарівні з військовослужбовцями строкової служби та членами їх сімей

Умови, норми і порядок пенсійного забезпечення, встановлені цим Законом для військовослужбовців строкової служби та членів їх сімей, поширюються також (якщо не передбачено інше) на:

а) партизанів і підпільників, визнаних такими законодавством України, які не займали командні посади, та членів їх сімей;

б) робітників і службовців відповідних категорій, що визначаються Кабінетом Міністрів України, які стали особами з інвалідністю у зв'язку з пораненням, каліцтвом або внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на військовій службі в період Другої світової війни чи на роботі у районах воєнних дій (на прифронтових ділянках залізниць, спорудженні оборонних рубежів, військово-морських баз, аеродромів тощо), і членів їх сімей;

в) громадян, які стали особами з інвалідністю у зв'язку з пораненням, каліцтвом або внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням у винищувальних батальйонах, взводах і загонах захисту народу, та членів їх сімей;

г) військовозобов'язаних, призваних на навчальні, спеціальні або перевірочні збори, які стали особами з інвалідністю внаслідок поранення, контузії або каліцтва, що їх вони дістали при виконанні службових обов'язків у період проходження цих зборів, та членів їх сімей;

д) працівників воєнізованої охорони, які не підлягають державному соціальному страхуванню, та членів їх сімей;

е) осіб, які стали особами з інвалідністю у зв'язку з пораненням, каліцтвом, контузєю або внаслідок захворювання, пов'язаного з безпосередньою участю в антитерористичній операції або забезпеченням її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах її проведення, з безпосередньою участю у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченням здійснення зазначених заходів, перебуваючи безпосередньо в районах та у період їх здійснення, членів їх сімей та членів сімей осіб, які загинули (померли) внаслідок поранення, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції або забезпечення її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах її проведення, під час безпосередньої участі у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпечення здійснення зазначених заходів, перебуваючи безпосередньо в районах та у період їх здійснення;

{Статтю 3 доповнено пунктом "е" згідно із Законом № 1673-VIII від 18.10.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2462-VIII від 19.06.2018}

є) осіб з числа членів добровольчих формувань територіальних громад, які стали особами з інвалідністю внаслідок поранення, каліцтва, контузії або захворювання, пов'язаного з

виконанням ними завдань, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, а також на членів сімей осіб, які входили до складу добровільних формувань територіальних громад та загинули (померли) внаслідок поранення, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних під час виконання ними завдань, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України.

{Статтю 3 доповнено пунктом "є" згідно із Законом № 2121-IX від 15.03.2022}

Стаття 4. Особи, які мають право на пенсії нарівні з офіцерським складом, військовослужбовцями надстрокової служби та військової служби за контрактом і членами їх сімей

Пенсійне забезпечення осіб, які займали командні посади, що відповідають посадам офіцерського складу, у партизанських загонах і з'єднаннях, підпільних організаціях і групах, визнаних такими законодавством України, у складі 1-го Чехословацького армійського корпусу під командуванням Л.Свободи та членів їх сімей здійснюється на підставах, встановлених цим Законом для осіб офіцерського складу та членів їх сімей. Зазначеним особам пенсії призначаються незалежно від того, чи мають вони офіцерські військові (спеціальні) звання.

{Частина перша статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законами № 103/96-ВР від 25.03.96, № 2255-IV від 16.12.2004}

Пенсійне забезпечення резервістів, які стали особами з інвалідністю внаслідок виконання обов'язків служби у військовому резерві під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, та членів сімей осіб, які загинули чи померли внаслідок виконання обов'язків служби у військовому резерві під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, здійснюється у порядку, встановленому цим Законом для військовослужбовців відповідних прирівняних посад та членів їх сімей.

{Статтю 4 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1080-VIII від 12.04.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2462-VIII від 19.06.2018}

Пенсійне забезпечення жінок, прийнятих у добровільному порядку на дійсну військову службу на посади солдатів, матросів, сержантів і старшин, та членів їх сімей здійснюється на підставах, встановлених цим Законом для військовослужбовців надстрокової служби і військової служби за контрактом та членів їх сімей.

Стаття 5. Призначення пенсій на підставах, установлених [Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"](#)

Особам, звільненим з військової служби, іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом, та членам їх сімей може призначатися (за їх бажанням) пенсія на умовах і в порядку, передбачених [Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"](#). При цьому для обчислення пенсій враховуються всі види грошового забезпечення, що отримували зазначені особи, які мають право на пенсію за цим Законом, перед звільненням зі служби.

На підставах, установлених [Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"](#), призначаються також пенсії особам, звільненим з військової служби, та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом, позбавленим військових або спеціальних звань (у тому числі під час перебування їх у запасі або у відставці), а також звільненим зі служби у зв'язку із засудженням за умисне кримінальне правопорушення, вчинене з використанням свого посадового становища, або притягненням до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, та членам їх сімей.

{Частина друга статті 5 із змінами, внесеними згідно із [Законом № 76-VIII від 28.12.2014](#) - щодо набрання чинності норм зазначеного Закону див. "[Прикінцеві положення](#)"}

Порядок сплати сум несплачених страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування Пенсійному фонду України за відповідні роки служби щодо осіб, які не набули (не набудуть) права на пенсію за вислугу років згідно з цим Законом, або осіб, звільнених з військової служби, які виявили бажання отримувати пенсію в порядку і на умовах, передбачених [Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"](#), визначається Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 5 із змінами, внесеними згідно із [Законом № 358/95-ВР від 05.10.95](#); в редакції Закону [№ 3591-IV від 04.04.2006](#)}

Стаття 5¹. Призначення пенсій особам, звільненим з військової служби, та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом, поновленим у військовому (спеціальному) званні

Особам, звільненим з військової служби, та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом, поновленим у військовому (спеціальному) званні, крім осіб, звільнених зі служби у зв'язку із засудженням за умисне кримінальне правопорушення, вчинене з використанням свого посадового становища, пенсії призначаються на умовах і за нормами, встановленими цим Законом, якщо вони на день позбавлення військового (спеціального) звання мали право на пенсію за вислугу років або по інвалідності ([статті 12, 18-20](#)).

{Закон доповнено статтею 5¹ згідно із [Законом № 3591-IV від 04.04.2006](#); із змінами, внесеними згідно із [Законом № 720-IX від 17.06.2020](#)}

Стаття 6. Пенсії сім'ям померлих пенсіонерів

Сім'ї померлих пенсіонерів з числа військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом мають право на пенсію в разі втрати годувальника на загальних підставах із членами сімей військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом.

Стаття 7. Право вибору пенсії

Військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію за цим Законом та членам їх сімей, які одночасно мають право на різні державні пенсії, призначається одна пенсія за їх вибором. У разі якщо особа має право на отримання пенсії відповідно до цього Закону та [Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"](#), призначається одна пенсія за її вибором. При цьому різниця між розміром пенсії, на який особа має право відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб", і розміром пенсії із солідарної системи відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", яка визначається в

порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, фінансується за рахунок коштів державного бюджету.

{Стаття 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3668-VI від 08.07.2011}

Стаття 8. Кошти на виплату пенсій

Виплата пенсій, у тому числі додаткових пенсій, доплат, надбавок та підвищень до них, компенсаційних виплат, встановлених законодавством, особам, які мають право на пенсію згідно з цим Законом, забезпечується за рахунок коштів державного бюджету.

{Стаття 8 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2255-IV від 16.12.2004, № 2856-VI від 23.12.2010; текст статті 8 в редакції Закону № 2314-IX від 19.06.2022}

Стаття 9. Виплата одноразової грошової допомоги при звільненні зі служби

Особам рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом та звільняються зі служби за станом здоров'я, працівникам міліції (особам рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ), які на момент опублікування [Закону України "Про Національну поліцію"](#) проходили службу в органах внутрішніх справ, мали календарну вислугу не менше п'яти років і до 7 листопада 2015 року були звільнені із служби в органах внутрішніх справ незалежно від підстав звільнення та продовжили роботу в Міністерстві внутрішніх справ або Національній поліції (їхніх територіальних органах, закладах і установах) на посадах, що заміщуються державними службовцями відповідно до [Закону України "Про державну службу"](#), а в навчальних, медичних закладах та науково-дослідних установах - на будь-яких посадах, виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 50 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби. У разі звільнення зі служби за віком, у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, закінченням строку контракту, у зв'язку з прямим підпорядкуванням близькій особі, систематичним невиконанням умов контракту командуванням, на підставах, визначених [пунктом 1 частини другої статті 36 Закону України "Про розвідку"](#), а також у зв'язку з настанням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу військовослужбовцем-жінкою, яка має дитину (дітей) віком до 16 років одноразова грошова допомога в розмірі 50 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби виплачується за наявності вислуги 10 років і більше.

{Частина перша статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1014-V від 11.05.2007; в редакції Законів № 3668-VI від 08.07.2011, № 3917-VI від 18.10.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4711-VI від 17.05.2012, № 1275-VII від 20.05.2014, № 901-VIII від 23.12.2015, № 524-IX від 04.03.2020, № 912-IX від 17.09.2020}

Особам рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом, при звільненні зі служби за власним бажанням, через сімейні обставини або інші поважні причини, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, які мають вислугу 10 років і більше виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 25 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби.

{Частина друга статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3668-VI від 08.07.2011}

Особам рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом, при звільненні зі служби за службовою невідповідністю, у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем чи у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, у зв'язку з набранням законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, одноразова грошова допомога, передбачена цією статтею, не виплачується. Одноразова грошова допомога також не виплачується військовослужбовцям, звільненим з військової служби на підставах, визначених [пунктами 2-4 частини другої статті 36](#) (крім випадків звільнення у зв'язку з виявленням однієї з підстав, зазначених у [пунктах 1 і 9 частини другої статті 31](#)) Закону України "Про розвідку".

{Частина третя статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4711-VI від 17.05.2012, № 224-VII від 14.05.2013, № 524-IX від 04.03.2020, № 912-IX від 17.09.2020}

Виплата зазначеної в частинах першій та другій цієї статті одноразової грошової допомоги при звільненні зі служби особам рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом, здійснюється Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією, Національним антикорупційним бюро України, Службою судової охорони, Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України, центральними органами виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах цивільного захисту, транспорту, виконання кримінальних покарань, пожежної і техногенної безпеки, єдину державну податкову політику, іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами, за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачених на їх утримання.

{Частина четверта статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законами № 879-VI від 15.01.2009, № 5462-VI від 16.10.2012, № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1810-IX від 19.10.2021}

Поліцейським, особам офіцерського складу, особам середнього, старшого та вищого начальницького складу органів внутрішніх справ, державної пожежної охорони, органів і підрозділів цивільного захисту, податкової міліції, Державної кримінально-виконавчої служби України, співробітникам Служби судової охорони, звільненим зі служби безпосередньо з посад, займаних в органах державної влади, органах місцевого самоврядування або у сформованих ними органах, на підприємствах, в установах, організаціях і у вищих навчальних закладах із залишенням на військовій службі, службі в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Службі судової охорони, державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції чи Державній кримінально-виконавчій службі України, виплата одноразової грошової допомоги з підстав, передбачених частинами першою та другою цієї статті, здійснюється за рахунок коштів органів, у яких вони працювали.

{Частина п'ята статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законами № 879-VI від 15.01.2009, № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018}

{Частина статті 9 набирає чинності з 1 січня 2007 року згідно з пунктом 1 розділу II "Прикінцеві положення" Закону № 3591-IV від 04.04.2006}

Особам рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом, у разі повторного їх звільнення зі служби одноразова грошова допомога, передбачена цією статтею, виплачується за період їх календарної служби з дня останнього зарахування на службу без урахування періоду попередньої служби, за винятком тих осіб, які при попередньому звільненні не набули права на отримання такої грошової допомоги.

{Частина статті 9 набирає чинності з 1 січня 2007 року згідно з пунктом 1 розділу II "Прикінцеві положення" Закону № 3591-IV від 04.04.2006}

Членам сімей осіб рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, та пенсіонерам з їх числа, які втратили годувальника, допомога виплачується в порядку і розмірах, що визначаються Кабінетом Міністрів України.

Дія цієї статті не поширюється на осіб, які станом на 16 березня 2014 року проходили службу на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, крім осіб, які в установленому порядку продовжили службу за межами тимчасово окупованої території України.

{Статтю 9 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 1241-VII від 06.05.2014}

{Стаття 9 в редакції Законів № 2505-IV від 25.03.2005, № 3591-IV від 04.04.2006; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1014-V від 11.05.2007}

Стаття 9¹. Щомісячна грошова допомога особам, які звільнені зі служби за віком, станом здоров'я чи у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів без права на пенсію

{Назва статті 9¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 1014-V від 11.05.2007}

Особам, які звільнені зі служби за віком, станом здоров'я чи у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів без права на пенсію, протягом одного року після звільнення зі служби виплачується щомісячна грошова допомога в розмірі окладу за військовим (спеціальним) званням.

{Частина перша статті 9¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 1014-V від 11.05.2007}

Умови призначення та порядок виплати щомісячної грошової допомоги визначаються Кабінетом Міністрів України.

{Закон доповнено статтею 9¹ згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 10. Органи, які здійснюють пенсійне забезпечення

Призначення і виплата пенсій особам, зазначеним у статті 1² цього Закону, здійснюються органами Пенсійного фонду України.

{Стаття 10 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, № 85/98-ВР від 05.02.98, № 312-XIV від 11.12.98, № 1081-XIV від 21.09.99, № 2171-III від 21.12.2000, № 2981-III від 17.01.2002, № 662-IV від 03.04.2003, № 1889-IV від 24.06.2004, № 3200-IV від 15.12.2005, № 3475-IV від 23.02.2006, № 3591-IV від 04.04.2006, щодо зупинення дії статті 10 на 2007 рік додатково див. Закон № 489-V від 19.12.2006, в редакції Закону № 857-V від 03.04.2007}

Стаття 11. Пенсії особам, які постраждали від Чорнобильської катастрофи

Умови, норми і порядок пенсійного забезпечення військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, визначаються [Законом України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи"](#) і цим Законом.

Стаття 11¹. Соціальна допомога пенсіонерам

Органи місцевого самоврядування в межах наданих їм законом повноважень за власною ініціативою можуть встановлювати за рахунок коштів місцевого бюджету доплати до пенсій, які призначаються відповідно до цього Закону, додаткові компенсаційні виплати пенсіонерам з числа осіб, визначених цим Законом, та членів їх сімей.

{Закон доповнено статтею 11¹ згідно із Законом № 2255-IV від 16.12.2004}

Розділ II ПЕНСІЇ ЗА ВИСЛУГУ РОКІВ

{Назва розділу II із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, 103/96-ВР від 25.03.96}

Стаття 12. Умови призначення пенсій за вислугу років

Пенсія за вислугу років призначається:

а) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, іншим особам, зазначеним у [пунктах "б"- "д", "ж", "з" статті 1² цього Закону](#) (крім осіб, зазначених у [частині третій статті 5](#) цього Закону), незалежно від віку, якщо вони звільнені зі служби:

{Абзац перший пункту "а" статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законами № 580-VIII від 02.07.2015, № 1810-IX від 19.10.2021}

по 30 вересня 2011 року і на день звільнення мають вислугу 20 років і більше;

з 1 жовтня 2011 року по 30 вересня 2012 року і на день звільнення мають вислугу 20 календарних років та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2012 року по 30 вересня 2013 року і на день звільнення мають вислугу 21 календарний рік і більше;

з 1 жовтня 2013 року по 30 вересня 2014 року і на день звільнення мають вислугу 21 календарний рік та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2014 року по 30 вересня 2015 року і на день звільнення мають вислугу 22 календарних роки і більше;

з 1 жовтня 2015 року по 30 вересня 2016 року і на день звільнення мають вислугу 22 календарних роки та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2016 року по 30 вересня 2017 року і на день звільнення мають вислугу 23 календарних роки і більше;

з 1 жовтня 2017 року по 30 вересня 2018 року і на день звільнення мають вислугу 23 календарних роки та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2018 року по 30 вересня 2019 року і на день звільнення мають вислугу 24 календарних роки і більше;

з 1 жовтня 2019 року по 30 вересня 2020 року і на день звільнення мають вислугу 24 календарних роки та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2020 року або після цієї дати і на день звільнення мають вислугу 25 календарних років і більше.

До календарної вислуги років зараховується також період, зазначений у **частині другій** статті 17 цього Закону;

{Пункт "а" статті 12 в редакції Закону № 3668-VI від 08.07.2011}

б) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, іншим особам, зазначеним у **пунктах "б"- "д", "з"** статті 1² цього Закону, в разі досягнення ними на день звільнення зі служби 45-річного віку, крім осіб, зазначених у **частині третій** статті 5 цього Закону, за наявності у них страхового стажу 25 років і більше, з яких не менше ніж 12 календарних років і 6 місяців становить військова служба або служба в органах внутрішніх справ, Національній поліції, на посадах начальницького складу в Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони, державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державній кримінально-виконавчій службі України.

{Абзац перший пункту "б" статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законами № 879-VI від 15.01.2009, № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1150-IX від 28.01.2021, № 1810-IX від 19.10.2021}

Особам, які є особами з інвалідністю внаслідок війни, пенсія на визначених у цьому пункті умовах призначається незалежно від віку;

в) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу при досягненні 45-річного віку і за наявності в них вислуги 20 календарних років і більше, які звільняються з військової служби відповідно до **Закону України** "Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються зі служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей";

{Пункт "в" статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3668-VI від 08.07.2011}

г) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, іншим особам, зазначеним у **пунктах "б"- "д"** статті 1² цього Закону, які займали посади льотного складу та плаваючого складу підводних човнів Збройних Сил не менше 20 років, незалежно від віку в разі, якщо вони мають на день звільнення зі служби вислугу 20 років і більше, за винятком осіб, зазначених у **частині третій** статті 5 цього Закону.

{Статтю 12 доповнено пунктом "г" згідно із Законом № 3668-VI від 08.07.2011}

Зберігається право на пенсію за вислугу років для осіб, які були звільнені зі служби до набрання чинності Законом України від 8 липня 2011 року **№ 3668-VI** "Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи" та мають вислугу 20 років, у

разі їх призову на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період або військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період та подальшим їх фактичним звільненням з такої служби або прийняття на військову службу за контрактом у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці України, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення воєнного стану на строк до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію.

{Статтю 12 доповнено частиною другою згідно із Законом № 1169-VII від 27.03.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 116-VIII від 15.01.2015, № 1357-IX від 30.03.2021}

{Стаття 12 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, № 103/96-ВР від 25.03.96, № 51-IV від 04.07.2002, № 1889-IV від 24.06.2004; в редакції Закону № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 13. Розміри пенсій за вислугу років

Пенсії за вислугу років призначаються в таких розмірах:

а) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, які мають вислугу 20 років і більше (**пункт "а"** статті 12): за вислугу 20 років - 50 процентів, а звільненим у відставку за віком або за станом здоров'я, особам, звільненим зі служби в поліції на підставі **пунктів 2, 3** частини першої статті 77 Закону України "Про Національну поліцію", звільненим зі служби у Службі судової охорони та звільненим зі служби у Національному антикорупційному бюро України за віком чи через хворобу, звільненим зі служби в органах та підрозділах цивільного захисту за віком чи за станом здоров'я - 55 процентів відповідних сум грошового забезпечення (**стаття 43**); за кожний рік вислуги понад 20 років - 3 проценти відповідних сум грошового забезпечення;

{Пункт "а" частини першої статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, № 580-VIII від 02.07.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1810-IX від 19.10.2021, № 2653-IX від 06.10.2022}

б) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, які мають страховий стаж 25 років і більше, з яких не менше 12 календарних років і 6 місяців становить військова служба, служба в органах внутрішніх справ, поліції, Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони, державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державній кримінально-виконавчій службі України (**пункт "б"** статті 12): за страховий стаж 25 років - 50 процентів і за кожний повний рік стажу понад 25 років - 1 процент відповідних сум грошового забезпечення (**стаття 43**);

{Пункт "б" частини першої статті 13 в редакції Закону № 3946-12 від 04.02.94; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1889-IV від 24.06.2004; в редакції Закону № 3591-IV від 04.04.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами № 879-VI від 15.01.2009, № 580-VIII від 02.07.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1150-IX від 28.01.2021, № 1810-IX від 19.10.2021}

в) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, які звільняються з військової служби на умовах **Закону України "Про державні гарантії соціального захисту**

військовослужбовців, які звільняються зі служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей" (пункт "в" статті 12): за вислугу 20 років - 50 процентів відповідних сум грошового забезпечення із збільшенням цього розміру на 3 проценти за кожний повний рік вислуги понад 20 років, але не більше ніж 65 процентів відповідних сум грошового забезпечення (стаття 43).

{Пункт "в" частини першої статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, № 51-IV від 04.07.2002; в редакції Закону № 3591-IV від 04.04.2006; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3668-VI від 08.07.2011}

Максимальний розмір пенсії, обчислений відповідно до цієї статті, не повинен перевищувати 70 процентів відповідних сум грошового забезпечення (стаття 43), а особам, які під час проходження служби брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і віднесені в установленому законом порядку до категорії 1, - 100 процентів, до категорії 2, - 95 процентів.

{Частина друга статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3946-12 від 04.02.94; в редакції Закону № 103/96-ВР від 25.03.96; із змінами, внесеними згідно із Законом № 51-IV від 04.07.2002 - набирає чинності з дня введення в дію Закону України "Про Державний бюджет України на 2003 рік"; в редакції Закону № 3591-IV від 04.04.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3668-VI від 08.07.2011, № 1166-VII від 27.03.2014}

{Стаття 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 103/96-ВР від 25.03.96}

Стаття 14. Мінімальний розмір пенсії за вислугу років

Мінімальний розмір пенсії за вислугу років, що призначається відповідно до цього Закону, встановлюється у розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначеного законом.

{Стаття 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, № 103/96-ВР від 25.03.96, № 3591-IV від 04.04.2006; текст статті 14 в редакції Закону № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008}

{Щодо дії статті 14 додатково див. Закони № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006}

Стаття 15. Підвищення пенсій за вислугу років

Особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, іншим особам, зазначеним у пунктах "б"- "д", "з" статті 1² цього Закону, які мають право на пенсію за цим Законом і які є ветеранами війни, та особам, на яких поширюється чинність Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", пенсії за вислугу років підвищуються в порядку і на умовах, передбачених зазначеним Законом.

{Стаття 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3946-12 від 04.02.94; в редакції Законів № 103/96-ВР від 25.03.96, № 3591-IV від 04.04.2006; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1810-IX від 19.10.2021}

Стаття 16. Надбавки та допомога до пенсії за вислугу років

До пенсії за вислугу років, що призначається особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та

офіцерського складу, особам, які мають право на пенсію за цим Законом (у тому числі до обчисленої в мінімальному розмірі), нараховується:

а) надбавка непрацюючим пенсіонерам, які мають на своєму утриманні непрацездатних членів сім'ї, що належать до осіб, які забезпечуються пенсією в разі втрати годувальника ([стаття 30](#)), - на кожного непрацездатного члена сім'ї в розмірі 50 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. При цьому надбавка нараховується тільки на тих членів сім'ї, які не одержують пенсійні виплати із солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю, державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю, допомогу на дітей одиноким матерям. За наявності права одночасно на пенсію, зазначені види допомоги і надбавку на непрацездатного члена сім'ї до пенсії за вислугу років за вибором пенсіонера може бути призначено пенсію, державну соціальну допомогу або нараховано на цього члена сім'ї надбавку. За наявності в сім'ї двох або більше пенсіонерів кожний непрацездатний член сім'ї, який перебуває на їх спільному утриманні, враховується для нарахування надбавки тільки одному з пенсіонерів за їх вибором;

б) державна соціальна допомога на догляд особам з інвалідністю I групи внаслідок причин, вказаних у [пункті "б"](#) статті 20 цього Закону, або внаслідок трудового каліцтва, професійного чи загального захворювання, або одиноким пенсіонерам, які за висновком лікарсько-консультативної комісії потребують догляду, у порядку і на умовах, передбачених [Законом України "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю"](#);

{Пункт "б" частини першої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2249-VIII від 19.12.2017}

в) надбавка особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, у порядку і на умовах, передбачених [статтею 16](#) Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", а особам, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, - у порядку і на умовах, передбачених [статтею 9](#) Закону України "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні".

Надбавки та допомога, передбачені цією статтею, можуть нараховуватися одночасно.

{Стаття 16 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, № 103/96-ВР від 25.03.96; в редакції Закону № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 17. Види служби та періоди часу, які зараховуються до вислуги років для призначення пенсії

Особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, іншим особам, зазначеним у [пунктах "б"- "д", "з"](#) статті 1² цього Закону, які мають право на пенсію за цим Законом, до вислуги років для призначення пенсії зараховуються:

{Абзац перший частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1810-IX від 19.10.2021}

а) військова служба;

б) служба в органах внутрішніх справ, поліції, Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони, державній пожежній охороні, Державній службі

спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України, Державній кримінально-виконавчій службі України на посадах начальницького і рядового складу з дня призначення на відповідну посаду;

{Пункт "б" частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 879-VI від 15.01.2009, № 580-VIII від 02.07.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1150-IX від 28.01.2021, № 1810-IX від 19.10.2021}

в) час роботи в органах державної влади, органах місцевого самоврядування або сформованих ними органах, на підприємствах, в установах, організаціях і у вищих навчальних закладах із залишенням на військовій службі, службі в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони, державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державній кримінально-виконавчій службі України;

{Пункт "в" частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 879-VI від 15.01.2009, № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1150-IX від 28.01.2021, № 1810-IX від 19.10.2021}

г) час виконання депутатських повноважень із залишенням на військовій службі, службі в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони, державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державній кримінально-виконавчій службі України;

{Пункт "г" частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 879-VI від 15.01.2009, № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1150-IX від 28.01.2021, № 1810-IX від 19.10.2021}

д) час перебування під вартою та час відбуття покарання в місцях позбавлення волі особами, які мають право на пенсію за цим Законом, безпідставно притягнутими до кримінальної відповідальності, репресованими особами, яких у подальшому було реабілітовано;

{Пункт "д" частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

е) час перебування у фашистських концтаборах, гетто та інших місцях примусового тримання осіб, у тому числі дітей, які були насильно вивезені з тимчасово окупованої території колишнього Союзу РСР у період Другої світової війни та які після звільнення з цих місць були призвані або прийняті на військову службу, службу до органів внутрішніх справ, якщо за час перебування в зазначених місцях примусового тримання ними не було вчинено злочину проти миру і людства;

є) час перебування в полоні або заручником, якщо полонення чи захоплення заручником не було добровільним і особа, яка має право на пенсію за цим Законом, перебуваючи в полоні або заручником, не вчинила злочину проти миру і людства;

ж) час роботи в судових органах та органах прокуратури осіб, які працювали на посадах суддів, прокурорів, слідчих і перебувають на військовій службі або службі в органах і

військових формуваннях Служби безпеки України, службі в органах внутрішніх справ, Національній поліції, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державній кримінально-виконавчій службі України на посадах офіцерського та начальницького складу, в Службі судової охорони на посадах середнього і вищого складу, в Національному антикорупційному бюро України на посадах начальницького складу;

{Пункт "ж" частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1150-IX від 28.01.2021, № 1810-IX від 19.10.2021}

з) військова служба у збройних силах, органах внутрішніх справ, Національній поліції, органах державної безпеки держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав та інших військових формуваннях, створених законодавчими органами цих держав, Об'єднаних Збройних Силах Співдружності Незалежних Держав. Вислуга років (у тому числі на пільгових умовах) у цьому випадку обчислюється в порядку, встановленому законодавством держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав, на території яких військовослужбовці, особи, які мають право на пенсію за цим Законом, проходили військову службу, службу в органах внутрішніх справ, Національній поліції, органах державної безпеки, якщо інше не встановлено відповідними міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

{Пункт "з" частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

и) час роботи в державних органах у разі переходу на військову службу в органи і військові формування Служби безпеки України, Управління державної охорони України, органи внутрішніх справ, Національну поліцію, Національне антикорупційне бюро України, державну пожежну охорону, Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України, органи і підрозділи цивільного захисту, податкову міліцію, Бюро економічної безпеки України або Державну кримінально-виконавчу службу України на посади офіцерського та начальницького складу згідно з переліками посад, затверджуваними відповідно Службою безпеки України, Управлінням державної охорони України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією, Національним антикорупційним бюро України, Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України, центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сферах виконання кримінальних покарань, цивільного захисту, пожежної і техногенної безпеки, державної фінансової політики, а також у разі переходу на службу до Служби судової охорони на посади середнього і вищого складу згідно з переліком посад, що затверджується Головою Служби судової охорони;

{Пункт "и" частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 879-VI від 15.01.2009, № 5462-VI від 16.10.2012, № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1150-IX від 28.01.2021, № 1810-IX від 19.10.2021}

і) час перебування на посадах службовців Державної кримінально-виконавчої служби України, Національного антикорупційного бюро України, працівників органів та підрозділів цивільного захисту, а також підрозділів державної та професійної (невоєнізованої) пожежної охорони, які в подальшому були переведені в категорію посад, що заміщуються рядовим і начальницьким складом за переліком посад і на умовах, які визначаються Національним антикорупційним бюро України, центральними органами виконавчої влади, що забезпечують

формування державної політики у сферах виконання кримінальних покарань, цивільного захисту відповідно;

{Пункт "і" частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5462-VI від 16.10.2012, № 1810-IX від 19.10.2021, № 2653-IX від 06.10.2022}

і) час проходження військової служби за межами України в порядку військового співробітництва або у складі національного контингенту чи персоналу відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

{Пункт "г" частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5286-VI від 18.09.2012}

й) служба у військовому резерві під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, під час безпосередньої участі у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів.

{Частину першу статті 17 доповнено пунктом "й" згідно із Законом № 1080-VIII від 12.04.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2462-VIII від 19.06.2018}

До вислуги років поліцейським, співробітникам Служби судової охорони, особам офіцерського складу, особам середнього, старшого та вищого начальницького складу органів внутрішніх справ, державної пожежної охорони, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, органів і підрозділів цивільного захисту, податкової міліції, Державної кримінально-виконавчої служби України, особам, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, при призначенні пенсії на умовах цього Закону додатково зараховується час їхнього навчання (незалежно від форми навчання) у цивільних закладах вищої освіти, а також в інших закладах освіти, після закінчення яких присвоюється офіцерське (спеціальне) звання, до вступу на військову службу, службу до органів внутрішніх справ, Національної поліції, Служби судової охорони, державної пожежної охорони, органів і підрозділів цивільного захисту, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державної кримінально-виконавчої служби України або призначення на відповідну посаду в межах до п'яти років із розрахунку один рік навчання за шість місяців служби.

{Частина друга статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 879-VI від 15.01.2009, № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018; в редакції Закону № 1150-IX від 28.01.2021}

До вислуги років осіб, зазначених у пункті "ж" статті 1² цього Закону, додатково зараховується час безперервної роботи (з дня призначення після звільнення зі служби в органах внутрішніх справ (міліції) на посадах у Міністерстві внутрішніх справ України або Національній поліції (їх територіальних органах, закладах та установах), що заміщуються державними службовцями, а в навчальних, медичних закладах та науково-дослідних установах - на будь-яких посадах.

{Статтю 17 доповнено новою частиною згідно із Законом № 580-VIII від 02.07.2015}

При призначенні пенсій особам, які мають право на пенсію за цим Законом, враховуються тільки повні роки вислуги років або страхового стажу без округлення фактичного розміру вислуги років чи страхового стажу в бік збільшення.

Вислуга років для призначення пенсії у разі поновлення виплати пенсії після перерви в її одержанні, яка була раніше обчислена особі, яка має право на пенсію за цим Законом, відповідно до законодавства, яке діяло на день попереднього звільнення цієї особи зі служби, перегляду не підлягає.

{Стаття 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, № 103/96-ВР від 25.03.96; в редакції Закону № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 17¹. Порядок обчислення вислуги років та визначення пільгових умов призначення пенсій особам, які мають право на пенсію за цим Законом

Порядок обчислення вислуги років та визначення пільгових умов призначення пенсій особам, які мають право на пенсію за цим Законом, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Розділ II доповнено статтею 17¹ згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 17². Документи, що мають підтверджувати окремі періоди проходження служби особою, яка має право на пенсію за цим Законом

Обчислення вислуги років для призначення пенсії здійснюється, як правило, за послужним списком особової справи військовослужбовця, особи, яка має право на пенсію за цим Законом.

Перелік документів, що підтверджують окремі періоди військової служби, служби в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державній кримінально-виконавчій службі України та Національному антикорупційному бюро України, які підлягають зарахуванню до вислуги років у календарному обчисленні або на пільгових умовах визначається Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 17² із змінами, внесеними згідно із Законами № 879-VI від 15.01.2009, № 901-VIII від 23.12.2015, № 1150-IX від 28.01.2021, № 1810-IX від 19.10.2021}

{Розділ II доповнено статтею 17² згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006}

Розділ III ПЕНСІЇ ПО ІНВАЛІДНОСТІ

Стаття 18. Умови призначення пенсій по інвалідності

Пенсії по інвалідності особам, які мають право на пенсію за цим Законом, призначаються в разі, якщо інвалідність настала в період проходження ними служби або не пізніше трьох місяців після звільнення зі служби, або якщо інвалідність настала пізніше тримісячного терміну після звільнення зі служби, але внаслідок захворювання (травми, поранення, контузії, каліцтва тощо), яке виникло в період проходження військової служби чи під час перебування в полоні або заручником, якщо полонення чи захоплення заручником не було добровільним і особа, яка має право на пенсію за цим Законом, перебуваючи в полоні або заручником, не вчинила злочину проти миру і людства.

{Стаття 18 в редакції Закону № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 19. Встановлення інвалідності

Групи і причини інвалідності, а також час її настання встановлюються медико-соціальними експертними комісіями, які діють на підставі положення про них, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Залежно від ступеня втрати працездатності особи з інвалідністю поділяються на три групи.

Стаття 20. Причини інвалідності

Залежно від причини інвалідності особи з інвалідністю з числа військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом поділяються на такі категорії:

а) особи з інвалідністю внаслідок війни - при настанні інвалідності внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, одержаних під час захисту Батьківщини, виконання обов'язків військової служби (службових обов'язків) чи пов'язаних з перебуванням на фронті, у партизанських загонах і з'єднаннях, підпільних організаціях і групах та інших формуваннях, визнаних такими законодавством України, в районі воєнних дій, на прифронтових дільницях залізниць, на спорудженні оборонних рубежів, військово-морських баз та аеродромів у період громадянської та Другої світової воєн або з участю у бойових діях у мирний час, а також інші особи, зазначені у статті 7 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту";

{Пункт "а" статті 20 в редакції Закону № 103/96-ВР від 25.03.96}

б) інші особи з інвалідністю з числа військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом - при настанні інвалідності внаслідок каліцтва, одержаного в результаті нещасного випадку, не пов'язаного з виконанням обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням служби.

Стаття 21. Розміри пенсій по інвалідності

Пенсії по інвалідності військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію за цим Законом призначаються в таких розмірах:

а) особам з інвалідністю внаслідок війни I групи - 100 процентів, II групи - 80 процентів, III групи - 60 процентів відповідних сум грошового забезпечення (заробітку);

б) іншим особам з інвалідністю I групи - 70 процентів, II групи - 60 процентів, III групи - 40 процентів відповідних сум грошового забезпечення (заробітку).

Стаття 22. Мінімальні розміри пенсій по інвалідності

Мінімальні розміри пенсій по інвалідності встановлюються:

особам з інвалідністю внаслідок війни з числа рекрутів, солдатів і матросів строкової служби I групи - у розмірі 5025 гривень, II групи - 4610 гривень, III групи - 4396 гривень;

іншим особам з інвалідністю з числа рекрутів, солдатів і матросів строкової служби I групи - у розмірі 4605 гривень, II групи - 4396 гривень, III групи - 4186 гривень;

особам з інвалідністю з числа старших солдатів, старших матросів, сержантського і старшинського складу строкової служби - у розмірі 110 відсотків, з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського і старшинського складу, осіб молодшого начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, Державної кримінально-виконавчої служби України і державної пожежної охорони, осіб молодшого складу Національної поліції, Служби судової охорони, Національного

антикорупційного бюро України - 120 відсотків, з числа осіб офіцерського складу та осіб начальницького складу (крім молодшого) органів внутрішніх справ, Державної кримінально-виконавчої служби України і державної пожежної охорони, осіб середнього і вищого складу Національної поліції, Служби судової охорони - 130 відсотків відповідних мінімальних розмірів пенсій, передбачених для осіб з інвалідністю з числа рекрутів, солдатів і матросів строкової служби.

Розміри пенсій, передбачені **абзацами другим і третім** цієї статті, починаючи з 2023 року, щороку з 1 березня індексуються у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, із застосуванням коефіцієнта збільшення, що визначається відповідно до **частини другої** статті 42 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

{Стаття 22 із змінами, внесеними згідно із Законами № 456/95-ВР від 23.11.95, № 1889-IV від 24.06.2004, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008, № 1254-VI від 14.04.2009, № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1150-IX від 28.01.2021, № 1810-IX від 19.10.2021; в редакції Закону № 2040-IX від 15.02.2022}

Стаття 23. Призначення пенсій по інвалідності в розмірі пенсії за вислугу років

В разі наявності у особи з інвалідністю з числа осіб з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом вислуги, необхідної для призначення пенсії за вислугу років (**пункт "а"** статті 12), пенсія по інвалідності може призначатися їм у розмірі пенсії за вислугу років відповідно до вислуги (**пункт "а"** статті 13).

{Стаття 23 в редакції Закону № 3946-12 від 04.02.94, із змінами, внесеними згідно із Законом № 103/96-ВР від 25.03.96}

Стаття 24. Надбавки та допомога до пенсії по інвалідності

До пенсії по інвалідності, що призначається особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, особам, які мають право на пенсію за цим Законом (у тому числі до обчисленої в мініальному розмірі), нараховується:

а) надбавка непрацюючим особам з інвалідністю, які мають на своєму утриманні непрацездатних членів сім'ї (**стаття 30**), - на кожного непрацездатного члена сім'ї в розмірі 50 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. При цьому надбавка нараховується тільки на тих членів сім'ї, які не одержують пенсійні виплати із солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю, державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю, допомогу на дітей одиноким матерям. За наявності права одночасно на пенсію, зазначені види допомоги і надбавку до пенсії по інвалідності на непрацездатного члена сім'ї за вибором пенсіонера може бути призначено пенсію, державну соціальну допомогу або нараховано на цього члена сім'ї надбавку. За наявності в сім'ї двох або більше пенсіонерів кожний непрацездатний член сім'ї, який перебуває на їх спільному утриманні, враховується для нарахування надбавки тільки одному з пенсіонерів за їх вибором;

б) державна соціальна допомога на догляд у порядку і на умовах, передбачених **Законом України "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю"**;

{Пункт "б" частини першої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2249-VIII від 19.12.2017}

в) надбавка особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, у порядку і на умовах, передбачених [статтею 16](#) Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", а особам, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, - у порядку і на умовах, передбачених [статтею 9](#) Закону України "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні".

Надбавки та допомога, передбачені цією статтею, можуть нараховуватися одночасно.

Надбавки і підвищення до пенсій по інвалідності внаслідок Чорнобильської катастрофи нараховуються і в порядку, встановленому [Законом України](#) "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи".

{Стаття 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 103/96-ВР від 25.03.96; в редакції Закону № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 25. Підвищення пенсій по інвалідності

Особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, іншим особам, зазначеним у [пунктах "б"- "д"](#) статті 1² цього Закону, які мають право на пенсію за цим Законом і які є ветеранами війни, та особам, на яких поширюється чинність [Закону України](#) "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", пенсії по інвалідності підвищуються в порядку і на умовах, передбачених зазначеним Законом.

{Стаття 25 в редакції Законів № 103/96-ВР від 25.03.96, № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 26. Строки призначення і виплати пенсій по інвалідності

Пенсії по інвалідності військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію за цим Законом призначаються на весь час інвалідності, встановленої медико-соціальною експертною комісією, а особам з інвалідністю, які досягли пенсійного віку, встановленого [статтею 26](#) Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" - довічно. Повторний огляд цих осіб з інвалідністю провадиться лише за їх заявою.

{Частина перша статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3668-VI від 08.07.2011}

В разі визнання пенсіонера, який не досяг пенсійного віку, працездатним пенсія виплачується йому до кінця місяця, в якому його визнано працездатним, але не довше ніж до дня, по який встановлено інвалідність.

Стаття 27. Перерахування пенсії при зміні групи інвалідності

Із зміною групи інвалідності, що настала після призначення пенсії, відповідно змінюється і розмір пенсії. Якщо при цьому у особи з інвалідністю внаслідок війни здоров'я погіршується у зв'язку із загальним захворюванням, трудовим каліцтвом або професійним захворюванням, пенсія перераховується за новою групою інвалідності із збереженням її причини.

Стаття 28. Умови поновлення виплати пенсії в разі переривання інвалідності

В разі порушення особою з інвалідністю з числа військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом строку повторного огляду у медико-соціальних експертних

комісіях виплата їй пенсії зупиняється, а при визнанні її знову особою з інвалідністю - поновлюється з дня зупинення, але не більш як за один місяць до дня повторного огляду.

В разі порушення особою з інвалідністю строку повторного огляду з поважної причини виплата їй пенсії поновлюється з дня зупинення, але не більш як за 3 роки до дня повторного огляду, якщо медико-соціальна експертна комісія визнає її за цей період особою з інвалідністю. Якщо за цих умов при повторному огляді встановлено іншу групу інвалідності (вищу або нижчу), пенсія за зазначений час виплачується за попередньою групою інвалідності.

{Текст статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2148-VIII від 03.10.2017}

Розділ IV

ПЕНСІЇ В РАЗІ ВТРАТИ ГОДУВАЛЬНИКА

Стаття 29. Умови призначення пенсій в разі втрати годувальника

Пенсії в разі втрати годувальника сім'ям військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом призначаються, якщо годувальник помер у період проходження служби або не пізніше 3 місяців після звільнення зі служби чи пізніше цього строку, але внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних у період проходження служби, а сім'ям пенсіонерів з числа цих військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом - якщо годувальник помер у період одержання пенсії або не пізніше 5 років після припинення її виплати. При цьому сім'ї військовослужбовців, які пропали безвісти в період бойових дій, прирівнюються до сімей загиблих на фронті.

Стаття 30. Члени сім'ї, які мають право на пенсію в разі втрати годувальника

Право на пенсію в разі втрати годувальника мають непрацездатні члени сімей загиблих, померлих або таких, що пропали безвісти військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, які перебували на їх утриманні ([стаття 31](#)).

Незалежно від перебування на утриманні годувальника пенсія призначається: непрацездатним дітям; непрацездатним батькам і дружині (чоловікові), якщо вони після смерті годувальника втратили джерело засобів до існування, а також непрацездатним батькам і дружині (чоловікові) військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, які загинули чи померли або пропали безвісти в період проходження служби або пізніше внаслідок поранення, контузії, каліцтва чи захворювання, що мали місце під час служби.

Батьки військовослужбовців, інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, які загинули (померли) у період проходження військової служби (виконання службових обов'язків) чи після звільнення зі служби, але внаслідок поранення, контузії, каліцтва, отриманих при виконанні обов'язків військової служби (службових обов'язків), захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті, ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи чи виконанням інтернаціонального обов'язку, безпосередньою участю в антитерористичній операції або забезпеченням її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах її проведення, безпосередньою участю у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченням здійснення зазначених заходів, перебуваючи безпосередньо в районах та у період їх здійснення, безпосередньою участю у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України,

мають право на призначення дострокової пенсії за віком, після досягнення чоловіками 55 років, жінками - 50 років, за наявності страхового стажу не менше 25 років - для чоловіків і не менше 20 років - для жінок.

{Частина третя статті 30 в редакції Закону № 3591-IV від 04.04.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3668-VI від 08.07.2011, № 1683-VIII від 18.10.2016, № 2462-VIII від 19.06.2018, № 2153-IX від 24.03.2022}

Непрацевдатними членами сім'ї вважаються:

а) діти, брати, сестри та онуки, які не досягли 18 років або старші цього віку, якщо вони стали особами з інвалідністю до досягнення 18 років. При цьому братам, сестрам та онукам право на пенсію надається у тих випадках, якщо у них немає працевдатних батьків;

б) батьки та дружина (чоловік), якщо вони досягли віку, що дає право на призначення пенсії за віком, встановленого **частиною першою** статті 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (незалежно від тривалості страхового стажу), або є особами з інвалідністю;

{Пункт "б" частини четвертої статті 30 в редакції Закону № 103/96-ВР від 25.03.96; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3668-VI від 08.07.2011; в редакції Закону № 2146-IX від 24.03.2022}

в) батьки та дружина (чоловік), якщо вони не взяли повторний шлюб військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, які загинули, померли чи пропали безвісти в період проходження служби або померли після звільнення зі служби, але внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних при виконанні обов'язків військової служби (службових обов'язків), захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті, ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи чи виконанням інтернаціонального обов'язку, безпосередньою участю в антитерористичній операції або забезпеченням її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах її проведення, безпосередньою участю у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченням здійснення зазначених заходів, перебуваючи безпосередньо в районах та у період їх здійснення, безпосередньою участю у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, та/або безпосередньою участю у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, мають право на пенсію не раніш як за 5 років до досягнення віку, що дає право на призначення пенсії за віком, встановленого **частиною першою** статті 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (незалежно від тривалості страхового стажу), або якщо вони мають право на пенсію незалежно від віку відповідно до **частини третьої** статті 114 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", на дострокову пенсію за віком, пенсію за віком на пільгових умовах чи пенсію із зменшенням пенсійного віку відповідно до закону, або якщо вони є особами з інвалідністю.

{Абзац перший пункту "в" частини четвертої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1683-VIII від 18.10.2016, № 2462-VIII від 19.06.2018, № 2146-IX від 24.03.2022, № 2153-IX від 24.03.2022}

Відповідне зниження пенсійного віку жінкам, установлене абзацом першим цього пункту, застосовується також до завершення періоду збільшення віку виходу на пенсію до 1 січня 2022 року;

{Пункт "в" частини четвертої статті 30 в редакції Закону № 3946-12 від 04.02.94; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3668-VI від 08.07.2011}

г) дід і бабуся - при відсутності осіб, які за законом зобов'язані їх утримувати;

д) дружина (чоловік) або один з батьків чи дід, бабуся, брат або сестра, незалежно від віку і працездатності, якщо вона (він) зайнята доглядом за дітьми, братами, сестрами чи онуками померлого годувальника, які не досягли 8-річного віку, і не працює.

Дружина (чоловік) годувальника, померлого внаслідок причин, зазначених у пункті "а" статті 20 цього Закону, має право на пенсію в разі втрати годувальника відповідно до пункту "д" частини четвертої цієї статті незалежно від того, працює (проходить військову службу) вона (він) чи ні.

{Частина п'ята статті 30 в редакції Закону № 1678-VIII від 18.10.2016}

Вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, які навчаються за денною формою навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, а також професійно-технічних, вищих навчальних закладах (у тому числі у період між завершенням навчання в одному із зазначених навчальних закладів та вступом до іншого навчального закладу або у період між завершенням навчання за одним освітньо-кваліфікаційним рівнем та продовженням навчання за іншим за умови, що такий період не перевищує чотирьох місяців), мають право на пенсію в разі втрати годувальника до закінчення навчальних закладів, але не більш як до досягнення ними 23 років. Діти-сироти мають право на пенсію в разі втрати годувальника до досягнення ними 23 років незалежно від того, навчаються вони чи ні.

{Частина шоста статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, № 1889-IV від 24.06.2004, № 901-VIII від 23.12.2015; в редакції Закону № 2148-VIII від 03.10.2017; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2377-VIII від 03.04.2018}

У разі смерті осіб, зазначених у пунктах "а"- "д", "з" статті 1² цього Закону, які загинули (померли) при виконанні службових обов'язків під час проходження військової служби, служби в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони, державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції чи Державній кримінально-виконавчій службі України внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаного під час виконання цих обов'язків, і були посмертно нагороджені державними нагородами України або колишнього Союзу РСР, непрацездатні члени сім'ї осіб, зазначені в частині четвертій цієї статті, які мають право на пенсію в разі втрати годувальника, мають право на встановлення до пенсії надбавки за умов та в розмірах, що встановлюються [Законом України "Про пенсії за особливі заслуги перед Україною"](#).

{Статтю 30 доповнено частиною згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами № 879-VI від 15.01.2009, № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1810-IX від 19.10.2021}

Для батьків і дружин (чоловіків) окремих категорій загиблих військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом Кабінет Міністрів України може встановлювати інші умови призначення пенсії у зв'язку із втратою годувальника.

Стаття 31. Члени сім'ї, які вважаються утриманцями

Члени сім'ї померлого вважаються такими, що перебували на його утриманні, якщо вони були на його повному утриманні або одержували від нього допомогу, яка була для них постійним і основним джерелом засобів до існування.

Члени сім'ї померлого, для яких його допомога була постійним і основним джерелом засобів до існування, але які самі одержували будь-яку пенсію, мають право перейти на нову пенсію.

Стаття 32. Виплата пенсії в разі втрати годувальника дітям, які перебувають на повному державному утриманні

Дітям, які втратили обох батьків, за період перебування на повному державному утриманні пенсія виплачується у повному розмірі.

Іншим дітям, які перебувають на повному державному утриманні, виплачується 50 процентів призначеної пенсії.

Стаття 33. Право на пенсію в разі втрати годувальника усиновителів і усиновлених

Усиновителі мають право на пенсію нарівні з батьками, а усиновлені - нарівні з рідними дітьми.

Неповнолітні, які мають право на пенсію в разі втрати годувальника, зберігають це право і при їх усиновленні.

Стаття 34. Право на пенсію в разі втрати годувальника вітчима і мачухи, пасинка і падчерки

Вітчим і мачуха мають право на пенсію нарівні з батьком і матір'ю за умови, якщо виховували або утримували померлого пасинка чи падчерку не менш як 5 років.

Пасинок і падчерка, якщо вони не одержували аліментів від батьків, мають право на пенсію нарівні з рідними дітьми.

Стаття 35. Збереження пенсії в разі втрати годувальника при повторному одруженні

Пенсія, призначена в разі смерті одного з подружжя, зберігається і при повторному одруженні пенсіонера.

Стаття 36. Розміри пенсій в разі втрати годувальника

Пенсії в разі втрати годувальника призначаються в таких розмірах:

а) членам сімей військовослужбовців, осіб, звільнених з військової служби, інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, які загинули (померли) внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних при захисті Батьківщини, ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи або виконанні інших обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті, у партизанських загонах і з'єднаннях та підпільних організаціях і групах, визнаних такими законодавством України, ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи чи участю у

бойових діяч у мирний час, а саме батькам (одному з батьків), дружині (чоловікові), іншому непрацездатному члену сім'ї загиблого (померлого) годувальника, якщо право на пенсію має один непрацездатний член сім'ї, - у розмірі 70 процентів грошового забезпечення (заробітної плати) загиблого (померлого) годувальника на кожного непрацездатного члена сім'ї; якщо право на пенсію мають два і більше непрацездатних членів сім'ї (крім батьків, дружини (чоловіка) - у розмірі 50 процентів грошового забезпечення (заробітної плати) загиблого (померлого) годувальника на кожного непрацездатного члена сім'ї. У таких самих розмірах, незалежно від причини смерті годувальника, обчислюються пенсії членам сімей померлих осіб з інвалідністю внаслідок війни та членам сімей, до складу яких входять діти, які втратили обох батьків;

{Пункт "а" статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законом № 51-IV від 04.07.2002; в редакції Закону № 1274-VII від 20.05.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2146-IX від 24.03.2022}

б) сім'ям військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, які померли внаслідок каліцтва, одержаного в результаті нещасного випадку, не пов'язаного з виконанням обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням служби, - 30 процентів заробітку годувальника на кожного непрацездатного члена сім'ї.

Стаття 37. Мінімальні розміри пенсій в разі втрати годувальника

Пенсії в разі втрати годувальника (або частина спільної пенсії кожного непрацездатного члена сім'ї), що призначається членам сімей військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію згідно з цим Законом, з розрахунку на кожного непрацездатного члена сім'ї не може бути меншою ніж два визначені законом розміри прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

{Текст статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1889-IV від 24.06.2004; в редакції Закону № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; текст статті 37 в редакції Законів № 1542-VII від 20.06.2014, № 2146-IX від 24.03.2022}

{Щодо дії статті 37 додатково див. Закони № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006}

Стаття 38. Обчислення пенсій в разі втрати годувальника круглим сиротам

Сім'ям військовослужбовців строкової служби, до складу яких входять діти, що втратили обох батьків (круглі сироти), пенсія в разі втрати годувальника може обчислюватись із загальної суми заробітку обох батьків за нормами, встановленими **Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"**.

{Стаття 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 39. Підвищення пенсій у разі втрати годувальника

Пенсії у разі втрати годувальника ветеранам війни та особам, на яких поширюється чинність **Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"**, підвищуються в порядку і на умовах, передбачених зазначеним Законом.

{Стаття 39 в редакції Законів № 103/96-ВР від 25.03.96, № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 40. Період, на який призначається пенсія в разі втрати годувальника. Зміна розміру пенсії

Пенсія в разі втрати годувальника встановлюється на весь період, протягом якого член сім'ї померлого вважається непрацездатним (стаття 30), а членам сім'ї, які досягли пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", - довічно.

{Частина перша статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3668-VI від 08.07.2011}

Зміна розміру пенсії, якщо у складі сім'ї, якій було призначено пенсію у разі втрати годувальника, станеться зміна, внаслідок якої окремі члени сім'ї або сім'я в цілому втратять право на пенсію, перерахунок пенсії або припинення її виплати провадиться з першого числа місяця, що йде за тим місяцем, у якому сталася зміна.

Стаття 41. Призначення пенсії в разі втрати годувальника кожному члену сім'ї

Пенсія в разі втрати годувальника призначається кожному непрацездатному члену сім'ї, який має право на таку пенсію.

{Стаття 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006; в редакції Закону № 2146-IX від 24.03.2022}

Стаття 42. Порядок і строки встановлення інвалідності членам сім'ї

На членів сім'ї, які є особами з інвалідністю, відповідно поширюються правила про порядок і строки встановлення інвалідності, викладені у статтях 19, 26-28 цього Закону.

Розділ V ОБЧИСЛЕННЯ ПЕНСІЙ

Стаття 43. Заробіток (грошове забезпечення) для обчислення пенсій

Пенсії, які призначаються відповідно до цього Закону особам із числа військовослужбовців строкової служби та членам їх сімей, обчислюються за встановленими нормами у процентах до середньомісячного заробітку, який одержували військовослужбовці до призову на строкову військову службу чи після звільнення з військової служби до звернення за пенсією, або до середньомісячного грошового забезпечення, одержуваного військовослужбовцями в період проходження військової служби за контрактом. При цьому середньомісячний заробіток (грошове забезпечення) для обчислення їм пенсій визначається в порядку, встановленому Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

Особам із числа військовослужбовців строкової служби, які до призову на строкову військову службу та після звільнення з військової служби не працювали і не перебували на військовій службі за контрактом, та членам їх сімей пенсії встановлюються у мінімальних розмірах, передбачених відповідно статтями 22 і 37 цього Закону.

Пенсії особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, та членам їх сімей обчислюються з розміру грошового забезпечення, враховуючи відповідні оклади за посадою, оклади та/чи доплати за військове (спеціальне) звання, військовим (спеціальним) званням, процентну надбавку (доплату) за вислугу років,

щомісячні додаткові види грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення) та премії в розмірах, установлених законодавством, з якого було сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а до 1 січня 2011 року - страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина третя статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 3668-VI від 08.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1810-IX від 19.10.2021}

{Щодо дії частини третьої статті 43 додатково див. Закон № 489-V від 19.12.2006}

Пенсії особам з числа резервістів, які мають право на пенсію за цим Законом, та членам їх сімей обчислюються з розміру грошового забезпечення, враховуючи оклади за посадою, військовим (спеціальним) званням, процентну надбавку за вислугу років, щомісячні додаткові види грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення) та премії в розмірах, установлених законодавством для військовослужбовців відповідних прирівняних посад на день звільнення зі служби у військовому резерві, загибелі, смерті або оголошення резервіста померлим.

{Статтю 43 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1080-VIII від 12.04.2016}

Схеми відповідності посад резервістів та військовослужбовців затверджуються центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями.

{Статтю 43 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1080-VIII від 12.04.2016}

Обчислення пенсій окремим категоріям військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, які були відряджені для виконання службових обов'язків до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших цивільних установ, організацій і підприємств, у тому числі у довготермінові закордонні відрядження, здійснюється за переліком посад і в порядку, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 43 доповнено частиною згідно із Законом № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008}

{Положення частини сьомої статті 43 визнано такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) згідно з Рішенням Конституційного Суду № 7-рп/2016 від 20.12.2016} Максимальний розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім доплати до надбавок окремим категоріям осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною) не може перевищувати десяти прожиткових мінімумів, установлених для осіб, які втратили працездатність. Тимчасово, по 31 грудня 2017 року, максимальний розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім доплати до надбавок окремим категоріям осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною) не може перевищувати 10740 гривень.

{Статтю 43 доповнено частиною згідно із Законом № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 3668-VI від 08.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 911-VIII від 24.12.2015, № 1774-VIII від 06.12.2016}

Особам, які займали командні посади, що відповідають посадам офіцерського складу, у партизанських загонах і з'єднаннях, підпільних організаціях і групах, визнаних такими законодавством України, у складі 1-го Чехословацького армійського корпусу під командуванням Л. Свободи, пенсії обчислюються незалежно від того, чи мають вони офіцерські звання, виходячи з посадового окладу, встановленого на день призначення їм пенсії, за аналогічною посадою для осіб офіцерського складу, а тим особам, які мали в той період офіцерські звання, - з окладу за військовим званням і процентної надбавки за вислугу років, обчислених із цих окладів.

Особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, зазначеним у пункті "д" статті 12 цього Закону, які мають право на пенсію за цим Законом і одержували перед звільненням зі служби персональні (збережені) посадові оклади за службу у високогірних або віддалених місцевостях держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав, пенсії обчислюються з персональних (збережених) окладів, якщо інше не встановлено відповідними міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які звільнені зі служби у зв'язку із засудженням або притягненням до кримінальної відповідальності, стосовно яких за відсутністю події або складу кримінального правопорушення чи за недоведеністю їхньої участі у вчиненні кримінального правопорушення були винесені відповідно виправдувальний вирок або ухвала суду про закриття щодо них кримінального провадження, а також членам сімей військовослужбовців, інших осіб, щодо яких ухвала суду про закриття кримінального провадження винесена посмертно, пенсії обчислюються за наявності в них права на пенсію за цим Законом із розміру існуючих на день призначення пенсії окладів грошового забезпечення, встановлених законодавством для відповідних категорій військовослужбовців, інших зазначених осіб. У разі одночасного поновлення та звільнення таких осіб зі служби пенсія їм обчислюється з посадового окладу, який вони отримували до незаконного звільнення.

{Частина статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законами № 879-VI від 15.01.2009, № 4652-VI від 13.04.2012, № 720-IX від 17.06.2020}

Особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, переведеним за станом здоров'я або за віком з льотної роботи, підводних човнів (підводних крейсерів), атомних надводних кораблів і мінних тральщиків на посади з меншим посадовим окладом, пенсії обчислюються, за бажанням пенсіонера, виходячи з посадового окладу за останньою штатною посадою, займаною перед звільненням, чи з указаних у цій частині посад, які вони займали до переведення, якщо на день переведення вони мали право на пенсію за вислугу років. У такому ж порядку обчислюються пенсії особам офіцерського складу та особам начальницького складу з військовим званням полковника або спеціальним званням полковника поліції (міліції) чи внутрішньої служби, полковника Національного антикорупційного бюро України, полковника Служби судової охорони, полковника

податкової міліції, полковника Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також їм рівних і вище, якщо вони за таких обставин та умов переведені в інтересах служби з посад, які ці особи займали не менше трьох років до переведення і на день переведення мали право на пенсію за вислугу років.

{Частина статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законами № 879-VI від 15.01.2009, № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1810-IX від 19.10.2021}

Особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, особам начальницького складу органів внутрішніх справ, поліцейським, співробітникам Служби судової охорони, особам начальницького складу Національного антикорупційного бюро України та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом і які були відряджені для роботи в органах державної влади та органах місцевого самоврядування або у сформованих ними органах, на підприємствах, в установах, організаціях, вищих навчальних закладах та одержували заробітну плату в порядку і розмірах, установлених для працівників цих органів та організацій, пенсії обчислюються виходячи з посадового окладу, встановленого за аналогічною посадою відповідно для осіб з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, осіб начальницького складу органів внутрішніх справ, поліцейських, співробітників Служби судової охорони, осіб начальницького складу Національного антикорупційного бюро України та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом.

{Частина статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законами № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1810-IX від 19.10.2021}

Особам офіцерського складу, звільненим з військової служби до вступу на штатну посаду після закінчення військового навчального закладу або після призову із запасу, пенсії обчислюються в порядку, передбаченому цією статтею, із сум грошового забезпечення, сплачених їм на день звільнення.

Мічманам і військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, переведеним з атомних підводних крейсерів, атомних підводних човнів та дизельних підводних човнів, обладнаних атомними енергетичними установками, на відповідні рівнозначні посади на інші кораблі, судна або в берегові військові частини Військово-Морських Сил із збереженням одержуваного ними до дня переведення посадового окладу, пенсії обчислюються в порядку, передбаченому цією статтею, виходячи з виплачуваного на день звільнення з військової служби збереженого посадового окладу.

При обчисленні пенсій відповідно до частин сьомої-десятої цієї статті в розрахунок включаються щомісячні додаткові види грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення) та премії в розмірах, установлених законодавством на день призначення цих пенсій.

Особи з числа військовослужбовців, поліцейських, співробітників Служби судової охорони, осіб начальницького складу Національного антикорупційного бюро України та атестованих працівників органів внутрішніх справ України, податкової міліції, Державної кримінально-виконавчої служби України, органів і підрозділів цивільного захисту, державної пожежної охорони, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших правоохоронних органів, які обрані народними депутатами України, при досягненні ними під час строку депутатських повноважень віку або вислуги років, установлених цим

Законом, мають право на пенсію, що обчислюється відповідно до [статті 20](#) Закону України "Про статус народного депутата України".

{Частина статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законами № 879-VI від 15.01.2009, № 901-VIII від 23.12.2015, № 2509-VIII від 12.07.2018, № 1810-IX від 19.10.2021}

{Частина статті 43 набирає чинності з 1 січня 2007 року згідно з пунктом 1 розділу II "Прикінцеві положення" Закону № 3591-IV від 04.04.2006}

Особам, зазначеним у [пункті "ж"](#) статті 1², пенсія обчислюється відповідно до частини третьої цієї статті з розміру грошового забезпечення, яке вони мали на день звільнення зі служби в органах внутрішніх справ.

{Статтю 43 доповнено частиною згідно із Законом № 580-VIII від 02.07.2015}

У разі якщо на момент призначення або виплати пенсії відбулася зміна розміру хоча б одного з видів грошового забезпечення та/або були введені для зазначених категорій осіб нові щомісячні додаткові види грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення) та премії у розмірах, встановлених законодавством, пенсія призначається з урахуванням таких змін та/або нововведень, а призначена пенсія підлягає невідкладному перерахунку.

{Статтю 43 доповнено частиною згідно із Законом № 580-VIII від 02.07.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 900-VIII від 23.12.2015}

{Стаття 43 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, № 126/95-ВР від 06.04.95, № 103/96-ВР від 25.03.96, № 1519-IV від 19.02.2004, № 1769-IV від 15.06.2004, № 2505-IV від 25.03.2005; в редакції Закону № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 44. Перерахунок пенсій особам з числа військовослужбовців строкової служби та членів їх сімей

{Назва статті 44 в редакції Закону № 3591-IV від 04.04.2006}

Пенсіонерам з числа військовослужбовців строкової служби, які пропрацювали після призначення пенсії по інвалідності не менш як 2 роки з більш високим заробітком, ніж той, з якого було обчислено пенсію, встановлюється за їх заявою новий розмір пенсії з урахуванням заробітку, що визначається в порядку, передбаченому [Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"](#). На таких же умовах провадиться перерахунок пенсії, призначеної у мінімальному розмірі у зв'язку з відсутністю заробітку.

{Частина перша статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006}

В разі дальшого зростання заробітку пенсіонера провадиться новий перерахунок пенсії за його заявою. Кожний наступний перерахунок пенсії провадиться не раніш як через 2 роки роботи після попереднього перерахунку.

Розміри пенсій особам з числа військовослужбовців строкової служби та членам їх сімей, які одержують пенсію в органах Пенсійного фонду України, підлягають перерахунку у випадку, передбаченому [частиною другою](#) статті 42 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

{Статтю 44 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 45. Обчислення пенсій в разі втрати годувальника членам сімей пенсіонерів

Сім'ям пенсіонерів з числа військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом пенсії в разі втрати годувальника обчислюються з того ж грошового забезпечення (заробітку), з якого було обчислено пенсію годувальникові.

Членам сімей пенсіонерів з числа військовослужбовців строкової служби, які мали право на перерахунок пенсії в порядку, передбаченому [статтею 44](#) цього Закону, пенсії в разі втрати годувальника обчислюються із заробітку, з якого було проведено або мало бути проведено зазначений перерахунок пенсії.

{Статтю 46 виключено на підставі Закону № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 47. Підвищення пенсій деяким категоріям пенсіонерів

Усі види пенсій, що призначені відповідно до цього Закону, додатково підвищуються пенсіонерам, які зазнали репресій і в подальшому були реабілітовані, - на 50 процентів, а членам їх сімей, яких було примусово переселено, - на 25 процентів мінімальної пенсії за віком.

{Стаття 47 в редакції Закону № 103/96-ВР від 25.03.96; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

Розділ VI ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕНСІЙ

Стаття 48. Звернення за призначенням пенсій

Заява про призначення пенсії згідно з цим Законом подається до територіального органу Пенсійного фонду України або до уповноваженого ним органу чи уповноваженій особі в порядку, встановленому правлінням Пенсійного фонду України за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення, іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади та Службою зовнішньої розвідки. При цьому днем звернення за призначенням пенсії є день подання до відповідного органу Пенсійного фонду України письмової заяви про призначення пенсії з усіма необхідними для вирішення цього питання документами, а в разі пересилання заяви і документів поштою - дата їх відправлення.

{Частина перша статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3200-IV від 15.12.2005, № 3475-IV від 23.02.2006, № 3591-IV від 04.04.2006, щодо зупинення дії частини першої статті 48 на 2007 рік додатково див. Закон № 489-V від 19.12.2006; в редакції Закону № 857-V від 03.04.2007; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

У разі якщо до заяви про призначення пенсії додані не всі необхідні документи, заявнику роз'яснюється, які документи він повинен надати додатково. При наданні ним цих документів до закінчення тримісячного терміну з дня отримання роз'яснення днем звернення за призначенням пенсії вважається день подання заяви або дата відправлення документів поштою, зазначені в частині першій цієї статті.

Особа, яка звернулася за призначенням пенсії, пред'являє паспорт або інший документ, що засвідчує особу.

{Стаття 48 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, № 1081-XIV від 21.09.99, № 2171-III від 21.12.2000, № 2981-III від 17.01.2002, № 51-IV від 04.07.2002,

№ 662-IV від 03.04.2003 - набуває чинності з 01.08.2003 року, № 1889-IV від 24.06.2004; в редакції Закону № 2255-IV від 16.12.2004}

Стаття 49. Органи, які призначають пенсію, та строки розгляду документів про її призначення

Пенсію згідно з цим Законом призначають органи Пенсійного фонду України.

Документи про призначення пенсії розглядає орган Пенсійного фонду України і не пізніше ніж у 10-денний строк з дня їх надходження приймає рішення про призначення або про відмову в призначенні пенсії.

Документом, який підтверджує призначення пенсії, є пенсійне посвідчення, що видається органом Пенсійного фонду України.

Повідомлення про відмову в призначенні пенсії із зазначенням причини орган Пенсійного фонду України видає (надсилає) заявникові не пізніше ніж протягом 5 днів після прийняття відповідного рішення.

{Стаття 49 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, № 1081-XIV від 21.09.99, № 2171-III від 21.12.2000, № 2981-III від 17.01.2002, № 51-IV від 04.07.2002, № 662-IV від 03.04.2003, № 1889-IV від 24.06.2004, № 3200-IV від 15.12.2005, № 3475-IV від 23.02.2006, № 3591-IV від 04.04.2006, щодо зупинення дії статті 49 на 2007 рік додатково див. Закон № 489-V від 19.12.2006, в редакції Закону № 857-V від 03.04.2007}

Стаття 50. Строки призначення пенсій

Пенсії відповідно до цього Закону призначаються:

а) військовослужбовцям строкової служби - з наступного дня після виписки з госпіталю, але не раніше ніж з наступного дня після звільнення з військової служби, якщо встановлення інвалідності медико-соціальною експертною комісією і звернення за пенсією відбулися не пізніше ніж через три місяці з наступного дня після виписки з госпіталю або з наступного дня після звільнення з військової служби, а сім'ям військовослужбовців строкової служби та пенсіонерів із числа цих військовослужбовців - з дня смерті годувальника або виникнення права на пенсію, але не більш як за 12 місяців перед зверненням за пенсією. Батькам або дружині (чоловікові) зазначених військовослужбовців і пенсіонерів, які набули право на пенсію в разі втрати годувальника, пенсія призначається з дня звернення за пенсією;

б) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом відповідно до пунктів "а", "в" статті 12 цього Закону, - з наступного дня після звільнення їх зі служби, але не раніше того дня, по який їм сплачено грошове забезпечення, а членам сімей зазначених осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, а також пенсіонерів з їх числа - з дня смерті годувальника, але не раніше того дня, по який йому сплачено грошове забезпечення або пенсію, крім випадків призначення їм пенсій з більш пізніх строків. Особам, які мають право на пенсію за цим Законом, які визнані особами з інвалідністю до закінчення трьох місяців з дня звільнення їх зі служби внаслідок захворювання (травми, поранення, контузії, каліцтва тощо), яке виникло в період проходження військової служби чи під час перебування в полоні або заручником, якщо полонення чи захоплення заручником не було добровільним і особа, яка має право на пенсію за цим Законом, перебуваючи в полоні або заручником, не вчинила злочину проти миру і

людства, пенсія призначається з наступного дня після звільнення їх зі служби, але не раніше того дня, по який їм сплачено грошове забезпечення;

в) особам, які мають право на пенсію за цим Законом відповідно до пункту "б" статті 12 цього Закону, - з наступного дня після звільнення зі служби;

г) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, поновленим у військовому (спеціальному) званні, - з дня поновлення;

д) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом, які звільнені зі служби у зв'язку із засудженням за умисне кримінальне правопорушення без позбавлення військового (спеціального) звання з правом на пенсію за вислугу років, - з дня звернення за пенсією;

{Пункт "д" частини першої статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

е) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом, які визнані особами з інвалідністю після закінчення трьох місяців з дня звільнення їх зі служби чи внаслідок нещасного випадку або захворювання, що мали місце після звільнення їх зі служби, - з дня встановлення їм інвалідності;

є) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які набули право на пенсію за цим Законом у зв'язку із внесенням зміни в раніше виданий наказ або інший розпорядчий акт про оголошення їх вислуги років для призначення пенсії та звільнення зі служби, - з дня підписання наказу або іншого розпорядчого акта відповідною посадовою особою про внесення цієї зміни.

Членам сімей осіб з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, та пенсіонерів з їх числа, які набули право на пенсію після смерті годувальника, - з дня виникнення права на пенсію, а батькам або дружині (чоловікові), які набули право на пенсію у разі втрати годувальника, - з дня звернення за пенсією.

Пенсія за минулий час при несвоєчасному зверненні призначається з дня виникнення права на пенсію, але не більш як за 12 місяців перед зверненням за пенсією.

{Стаття 50 в редакції Закону № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 51. Строки перерахунку призначених пенсій

При настанні обставин, які тягнуть за собою зміну розміру пенсій, призначених військовослужбовцям строкової служби та їх сім'ям, перерахунок цих пенсій провадиться відповідно до строків, встановлених **частиною четвертою** статті 45 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

{Частина перша статті 51 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006}

Перерахунок пенсій, призначених особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, особам, які мають право на пенсію за цим Законом та членам їх сімей, провадиться з першого числа місяця, що йде за місяцем, в якому настали обставини, що тягнуть за собою зміну розміру пенсії. Якщо при цьому пенсіонер набув права на підвищення пенсії, різницю в пенсії за минулий час може бути виплачено йому не більш як за 12 місяців.

Перерахунок пенсій у зв'язку із зміною розміру хоча б одного з видів грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на такий перерахунок згідно з цим Законом, або у зв'язку із введенням для зазначених категорій осіб нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, встановлених законодавством, не проведений з вини органів Пенсійного фонду України та/або державних органів, які видають довідки для перерахунку пенсії, провадиться з дати виникнення права на нього без обмеження строком.

{Статтю 51 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 614-VIII від 15.07.2015}

Розділ VII ВИПЛАТА ПЕНСІЙ

Стаття 52. Загальний порядок виплати пенсій. Органи, що виплачують пенсії

Особам, які мають право на пенсію згідно з цим Законом, пенсія виплачується органами Пенсійного фонду України щомісяця, не пізніше останнього числа місяця, за який виплачується пенсія, виключно в грошовій формі за зазначеним у заяві місцем фактичного проживання пенсіонера в межах України, незалежно від задекларованого або зареєстрованого місця його проживання, через організації, що здійснюють виплату і доставку пенсій, або через установи банків, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Витрати на доставку пенсії здійснюються за рахунок коштів державного бюджету.

{Стаття 52 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, № 1081-XIV від 21.09.99, № 2171-III від 21.12.2000, № 2981-III від 17.01.2002, № 51-IV від 04.07.2002, № 662-IV від 03.04.2003 - набуває чинності з 01.08.2003 року, № 1889-IV від 24.06.2004; в редакції Закону № 2255-IV від 16.12.2004; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3200-IV від 15.12.2005, № 3475-IV від 23.02.2006, № 3591-IV від 04.04.2006, № 857-V від 03.04.2007; текст статті 52 в редакції Закону № 2314-IX від 19.06.2022}

Стаття 53. Виплата пенсій за довіреністю

Пенсія може виплачуватися за довіреністю, порядок посвідчення і строк дії якої визначається законодавством.

Стаття 54. Виплата пенсій працюючим пенсіонерам

{Назва статті 54 в редакції Закону № 2148-VIII від 03.10.2017 - застосовується з 1 жовтня 2017 року}

Тимчасово, по 30 вересня 2017 року, особам (крім осіб з інвалідністю I та II груп, осіб з інвалідністю внаслідок війни III групи, учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", та осіб, на яких поширюється дія Закону України "Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист"), які займають посади державної служби, визначені Законом

України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII "Про державну службу", а також працюють на посадах та на умовах, передбачених законами України "Про прокуратуру", "Про судоустрій і статус суддів", призначені пенсії не виплачуються.

{Частина перша статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015; додатково див. Рішення Конституційного Суду № 7-рп/2016 від 20.12.2016; в редакції Закону № 1774-VIII від 06.12.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2148-VIII від 03.10.2017 - застосовується з 1 жовтня 2017 року}

З 1 жовтня 2017 року пенсії виплачуються без урахування одержуваної заробітної плати (доходу).

{Частина друга статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законами № 901-VIII від 23.12.2015, № 1774-VIII від 06.12.2016; в редакції Закону № 2148-VIII від 03.10.2017 - застосовується з 1 жовтня 2017 року}

{Частина третю статті 54 виключено на підставі Закону № 2148-VIII від 03.10.2017 - застосовується з 1 жовтня 2017 року}

{Стаття 54 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006; в редакції Закону № 213-VIII від 02.03.2015}

Стаття 55. Виплата пенсії за минулий час

Нараховані суми пенсії, на виплату яких пенсіонер мав право, але своєчасно не отримав з власної вини, виплачуються за минулий час, але не більш як за три роки до дня звернення за отриманням пенсії. У цьому разі частина суми недоотриманої пенсії, але не більш як за 12 місяців, виплачується одночасно, а решта суми виплачується щомісяця рівними частинами, що не перевищують місячного розміру пенсії.

Нараховані суми пенсії, не отримані пенсіонером з вини органу Пенсійного фонду України, виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком з нарахуванням компенсації втрати частини доходів.

{Стаття 55 в редакції Закону № 857-V від 03.04.2007}

Стаття 56. Виплата пенсій особам, які перебувають на повному державному утриманні

Під час перебування пенсіонера з числа військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, та членів їх сімей на повному державному утриманні у відповідній установі (закладі) йому виплачується 25 відсотків призначеної пенсії. У випадках, якщо розмір його пенсії перевищує вартість утримання, виплачується різниця між пенсією і вартістю утримання, але не менш як 25 відсотків призначеної пенсії.

Якщо у пенсіонера, який перебуває у відповідній установі (закладі) на повному державному утриманні, є непрацездатні члени сім'ї, зазначені у частині четвертій статті 30 цього Закону, які перебувають на його утриманні, пенсія виплачується в такому порядку: 25 відсотків пенсії - самому пенсіонерові, а інша частина пенсії, але не більш як 50 відсотків призначеного розміру пенсії - зазначеним членам сім'ї.

Частина пенсії, що залишилася після виплати суми пенсії пенсіонеру та членам його сім'ї відповідно до частин першої і другої цієї статті, перераховується до установи (закладу), де пенсіонер перебуває на повному державному утриманні, за його особистою заявою. Зазначені кошти зараховуються на банківські рахунки цих установ (закладів) і спрямовуються

виключно на поліпшення умов проживання в них пенсіонерів у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Дітям-сиротам за період перебування на повному державному утриманні пенсія у зв'язку з втратою годувальника виплачується в повному розмірі та перераховується на їх особисті рахунки у банку.

Іншим дітям, які перебувають на повному державному утриманні, виплачується 50 відсотків призначеної пенсії у зв'язку з втратою годувальника та перераховується на їх особисті рахунки у банку. При цьому частина пенсії, що залишилася після виплати суми пенсії у зв'язку з втратою годувальника, перераховується на банківський рахунок установи, де ця дитина перебуває на повному державному утриманні, і спрямовується виключно на поліпшення умов проживання дітей у цих установах у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Виплата пенсії з урахуванням положень цієї статті здійснюється з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому пенсіонер зарахований на повне державне утримання.

{Стаття 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 103/96-ВР від 25.03.96; в редакції Закону № 231-VII від 14.05.2013}

Стаття 57. Виплата пенсії в період перебування на стаціонарному лікуванні

За час перебування особи, якій призначена пенсія відповідно до цього Закону на стаціонарному лікуванні (у лікарні, клініці, госпіталі та інших лікувальних закладах), а також у лепрозорії пенсія виплачується повністю.

{Стаття 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-XIV від 21.09.99}

Стаття 58. Виплата пенсії на час позбавлення волі

В разі позбавлення волі особи, якій призначена пенсія відповідно до цього Закону виплата йому призначеної пенсії здійснюється на загальних підставах.

{Стаття 58 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1081-XIV від 21.09.99}

Стаття 59. Відрахування з пенсій

Відрахування з пенсій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом та членів їх сімей провадиться в порядку, встановленому **частиною другою** статті 50 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

{Стаття 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 60. Обов'язок пенсіонерів повідомляти органам пенсійного забезпечення про зміну умов, що впливають на виплату пенсій

Пенсіонери зобов'язані повідомляти органам пенсійного забезпечення про обставини, що спричиняють зміну розміру пенсії або припинення її виплати.

В разі невиконання цього обов'язку і одержання у зв'язку з цим зайвих сум пенсії пенсіонери повинні відшкодувати органу пенсійного забезпечення заподіяну шкоду.

Суми пенсій, виплачені надміру внаслідок зловживань з боку пенсіонера (подання документів із свідомо неправдивими відомостями, неподання відомостей про зміни у складі

його сім'ї тощо), можуть бути повернуті пенсіонером добровільно або стягуються на підставі рішень органу, який призначає пенсію, чи суду.

{Частина третя статті 60 в редакції Закону № 2255-IV від 16.12.2004}

Стаття 60¹. Відповідальність посадових осіб органів пенсійного забезпечення за безпідставно виплачені пенсії

{Назва статті 60¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

Посадові особи органів пенсійного забезпечення, з вини яких безпідставно сплачено пенсіонерові зайві або занижені суми пенсії, несуть відповідальність відповідно до закону.

{Закон доповнено статтею 60¹ згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 61. Виплата пенсії та допомоги в разі смерті пенсіонера

Суми пенсії, що підлягали виплаті пенсіонерові з числа військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом та членів їх сімей і залишилися недоодержаними у зв'язку з його смертю, не включаються до складу спадщини і виплачуються тим членам його сім'ї, які належать до осіб, що забезпечуються пенсією у разі втрати годувальника. Проте батьки і дружина (чоловік), а також члени сім'ї, які проживали разом із пенсіонером на день його смерті, мають право на одержання цих сум і в тому разі, якщо вони не належать до осіб, які забезпечуються пенсією у разі втрати годувальника.

При зверненні кількох членів сім'ї належна їм сума пенсії ділиться між ними порівну.

Зазначені суми виплачуються, якщо звернення за ними надійшло не пізніше 6 місяців після смерті пенсіонера.

В разі смерті пенсіонера членам його сім'ї або особі, яка здійснила його поховання, виплачується для цього допомога в розмірі тримісячної пенсії, але не менше п'ятикратного розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

{Частина четверта статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3946-12 від 04.02.94, № 1791-VIII від 20.12.2016}

Допомога на поховання не виплачується, якщо поховання пенсіонера здійснено за рахунок держави.

{Статтю 61 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 1081-XIV від 21.09.99}

Стаття 62. Виплата пенсій громадянам, які виїхали за кордон

Пенсії звільненим зі служби особам, зазначеним у статті 1² цього Закону, які виїхали на постійне місце проживання за кордон, не призначаються, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Пенсії, призначені зазначеним особам в Україні до виїзду на постійне місце проживання за кордон, виплачуються в порядку, встановленому Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

{Стаття 62 в редакції Закону № 3591-IV від 04.04.2006}

Розділ VIII ПОРЯДОК ПЕРЕРАХУНКУ ПЕНСІЙ

Стаття 63. Перерахунок раніше призначених пенсій

Перерахунок раніше призначених пенсій військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію за цим Законом та членам їх сімей у зв'язку із введенням в дію цього Закону провадиться за документами, що є у пенсійній справі, а також додатковими документами, поданими пенсіонерами на час перерахунку.

Якщо пенсіонер згодом подасть додаткові документи, які дають право на подальше підвищення пенсії, то пенсія перераховується за нормами цього Закону. При цьому перерахунок провадиться за минулий час, але не більш як за 12 місяців з дня подання додаткових документів і не раніше, ніж з дня введення в дію цього Закону.

Перерахунок пенсій особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ України (міліції та податкової міліції), які мають право на пенсійне забезпечення або одержують пенсію на умовах цього Закону, здійснюється з урахуванням видів грошового забезпечення, щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, встановлених законодавством для поліцейських.

{Статтю 63 доповнено новою частиною згідно із Законом № 900-VIII від 23.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1150-IX від 28.01.2021}

Усі призначені за цим Законом пенсії підлягають перерахунку у зв'язку з підвищенням грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, на умовах, у порядку та розмірах, передбачених Кабінетом Міністрів України. У разі якщо внаслідок перерахунку пенсій, передбаченого цією частиною, розміри пенсій звільненим із служби військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, є нижчими, зберігаються розміри раніше призначених пенсій.

{Частина статті 63 в редакції Законів № 3946-12 від 04.02.94; № 2255-IV від 16.12.2004; із змінами, внесеними згідно із Законами № 857-V від 03.04.2007, № 1567-VI від 25.06.2009; в редакції Закону № 1774-VIII від 06.12.2016}

Звільненим із служби військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, яким присвоєні чергові військові (спеціальні) звання під час перебування їх у запасі або у відставці, раніше призначені їм пенсії з урахуванням нових присвоєних військових (спеціальних) звань не перераховуються.

{Статтю 63 доповнено частиною згідно із Законом № 2255-IV від 16.12.2004}

Стаття 64. Індexсація пенсій

У разі якщо пенсії, призначені військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію згідно з цим Законом, та членам їх сімей у попередньому календарному році та до дати індexсації пенсії включно у році, в якому проводиться індexсація пенсій, не перераховувалися відповідно до частини четвертої статті 63 цього Закону, для забезпечення їх індexсації проводиться перерахунок пенсій у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, із застосуванням коефіцієнта збільшення, що визначається відповідно до частини другої статті 42 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування". Сума індexсації враховується під час подальшого перерахунку пенсії відповідно до статті 63 цього Закону.

{Стаття 64 із змінами, внесеними згідно з Декретом № 7-92 від 09.12.92, Законом № 534/96-ВР від 21.11.96; в редакції Законів № 1081-XIV від 21.09.99, № 2040-IX від 15.02.2022 - застосовується з 1 березня 2022 року}

Стаття 65. Відповідальність за порушення законодавства про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб

Особи, винні в порушенні законодавства про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, зазначених у цьому Законі, а також у несвоєчасному оформленні або поданні документів для призначення пенсії, у видачі для оформлення пенсій недостовірних даних і документів, несуть цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законом.

{Стаття 65 в редакції Закону № 3591-IV від 04.04.2006}

Стаття 66. Оскарження рішень органу, що призначає пенсії

Рішення про відмову в призначенні пенсії або її перерахунку, зарахуванні до вислуги років для призначення пенсії окремих періодів служби в календарному обчисленні або на пільгових умовах, порушення строків і заниження розмірів пенсії може бути оскаржено до вищих органів або до суду.

{Стаття 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3591-IV від 04.04.2006}

Розділ IX ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

Кабінету Міністрів України:

вжити заходи щодо недопущення зменшення розміру виплат пенсій, а також щодо проведення індексації пенсій, після завершення здійснення заходів щодо запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), передбачених карантинном, встановленим Кабінетом Міністрів України.

{Закон доповнено розділом IX згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020}

Президент України

Л.КРАВЧУК

**м. Київ
9 квітня 1992 року
№ 2262-ХІІ**

Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб
Закон України від 09.04.1992 № 2262-ХІІ
Редакція від **26.10.2022**, підстава — [2653-IX](#)
Постійна адреса:
<https://zakon.rada.gov.ua/go/2262-12>

Законодавство України
станом на 31.07.2023
чинний

2262-12

Публікації документа

- **Голос України** від 08.05.1992
- **Відомості Верховної Ради України** від 21.07.1992 — 1992 р., № 29, стаття 399